

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

NOVEMBER 1994

ROČNÍK 2

BANKING JOURNAL

NOVEMBER 1994

VOLUME II

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

11

BLATNOC

Svetlo majáka ukazuje cestu domov ...

Prvá komunálna banka Vám pomáha orientovať sa vo svete financií a svojimi službami Vás zbavuje každodenných starostí.

BANKA OBCÍ A MIEST - BANKA VÁŠHO DOMOVA

Ponúka:

- bežné účty
- osobné účty
- vkladové účty
- špecifické účty pre mestá a obce
- devízové účty
- termínované vklady
- vkladové listy
- vkladné knižky
- úvery pre mestá a obce
- úvery pre podnikateľov
- tuzemský a zahraničný platobný styk
- sprostredkovanie emisií cenných papierov
- zmenárenské služby
- prenájom bezpečnostných schránok

PRVÁ KOMUNÁLNA BANKA a.s.

Komunálne investičné fondy, založené PKB, a.s. sú výsledkom spoločnej snahy PKB a miest a obcí. KIF Vám zaručujú možnosť účasti v II. vlne kupónovej privatizácie.

Komunálne investičné fondy

KIF SEVER, a.s. - ul. SNP 137, 033 01 Liptovský Hrádok
KIF STRED, a.s. - Bakossova 6, 974 00 Banská Bystrica
KIF ZÁPAD, a.s. - Mierové nám. 10, 901 01 Malacky
KIF VÝCHOD, a.s. - Špitálska 5, 071 01 Michalovce

Komunálna investičná spoločnosť

Komunálna poisťovňa, a.s. založená 1. 1. 1994 rozširuje finančné služby mestám a obciam o poisťovaciu činnosť.

Obsah

Aktuálne otázky bankovníctva	2, 30
Poisťovníctvo ako odvetvie trhovej ekonomiky	5, 33
Úverové poistenie	7
Postavenie a úlohy Slovenskej sporiteľne, a. s.	13, 35
Perspektíva komunálneho financovania	16
Zoznam bánk na území SR (príloha)	17
Riadenie vonkajšieho devízového zadĺženia	22
Čipové karty	24

Contents

Some Aspects of Banking	2, 30
The Insurance Systems as a Sector of Market Economy ..	5, 33
Credit Insurance	7
Status and Functions of the Slovenská sporiteľňa, a.s. Slovak Savings Bank	13, 35
Prospects for Municipal Financing	16
A List of Banks Operating in the SR (Appendix)	17
Controlling the External Foreign Currency Debt	22
Chip Cards	24

Inhalt

Die aktuellen Fragen der Bankgewerbe	2, 30
Versicherungswesen als markt- wirtschaftlicher Sektor	5, 33
Kreditversicherung	7
Stellung und Aufgaben der Slovenská sporiteľňa, a.s. (Slowakische Sparkasse)	13, 35
Perspektiven der Kommunalfinanzierung	16
Verzeichnis der Kreditinstitute in der Slowakei (Beilage)	17
Steuerung der Auslandsver- schuldung	22
Die Chipkarten	24

BIATEC

Odborný bankový časopis

November 1994

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Published by:

National Bank of Slovakia

Redakčná rada:

Editorial Council:

Ing. Vladimír Masár (predseda),

Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva

Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,

Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,

Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,

Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.,

Ing. Gabriela Miklošová, Elena Ondria-

šová, Ing. Monika Siegelová,

Ing. Vladimír Valach

Redakcia:

Editorial Staff:

šéfredaktorka/Editor in Chief

Mgr. Soňa Babincová ☎ 210 4406

zástupkyňa šéfredaktorky/Editor

Ing. Alica Polóniová ☎ 210 3400

výtvarná redaktorka/Graphics Editor

Katarína Krošáková ☎ 210 3400

Adresa redakcie:

Editorial Office:

Národná banka Slovenska

redakcia BIATEC

Štúrova 2, 818 54 Bratislava

tel.: 210 3400, 210 3034, 210 4406

fax: 210 3035

Objednávky a predplatné prijíma:

redakcia ☎ 210 3034

Účet pre organizácie:

916-54188-002/0720

Účet pre obyvateľstvo:

916-57282-002/0720

Ročné predplatné: 72 Sk + 6% DPH

Tlač a distribúcia:

Printed and Distributed by:

i + i print, spol. s r.o.

Ondavská 3, 826 47 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:

7. 11. 1994

Dátum vydania: 21. 11. 1994

Podávanie novinových zásielok

povolené Riaditeľstvom poštovej pre-

pravy Pošta Bratislava 12 zo dňa 24. 3.

1994 č. j. 290/94

Registračné číslo:

MK SR 698/92

1. strana obálky/Front Cover:

Budova Slovenskej sporiteľne, a. s.,

v Bratislave / The Building of Sloven-

ská sporiteľňa, a. s. in Bratislava

Foto: Ladislav Pákozdy

AKTUÁLNE OTÁZKY BANKOVNÍCTVA

*Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.
Národná banka Slovenska*

Slovenské bankovníctvo je v piatom roku svojej radikálnej prestavby, ktorá vyplýva z prechodu od direktívneho centralistického typu riadenia ekonomiky k systému s prevládajúcimi prvkami samostatného rozhodovania jednotlivých podnikateľských subjektov. Keďže išlo o náhly, revolučný prechod, podmienky na podnikanie a pravidlá podnikania v novom prostredí sa vytvárajú dodatočne. Ide o zatiaľ nezavŕšený proces, ktorý v bankovníctve začal na základe zákonov č. 130/1989 a 158/1989 Zb. Najvýznamnejšou z doposiaľ uskutočnených, resp. začatých zmien bola demonopolizácia komerčného bankovníctva, ktorú možno chápať ako proces postupného zmenšovania monopolu štátu na komerčnú bankovú činnosť. Na základe uvedených zákonov:

- došlo k rozdeleniu tzv. „monobanky“ ŠBČS na emisnú banku s rovnakým názvom a tri komerčné banky: Komerčnú banku, Praha, Investičnú banku, Praha a Všeobecnú úverovú banku, Bratislava. Išlo o dlhodobu pripravovanú opatrenia motivované snahou o skvalitnenie centrálného riadenia ekonomiky;

- umožnilo sa zakladanie neštátnych komerčných bánk, čím bol zrušený monopol štátu na komerčnú bankovú činnosť. V tomto prípade išlo o nové riešenie, ktoré bolo už reakciou na situáciu po novembri 1989,

- začal boom univerzalizácie komerčných bánk, ktorý bol reakciou na predchádzajúcu výlučnú špecializáciu.

Treba však konštatovať, že oba zákony boli nedostatočné, umožnili podnikanie v nových podmienkach, nedefinovali však pravidlá tohto podnikania. Absencia týchto pravidiel znamenala vytvorenie neprehľadného prostredia s vysokou mierou neistoty. Táto situácia

sa vyriešila až prijatím zákonov č. 21/1991 a 22/1991 Zb., ktoré v uvedenom období vytvorili dostatočný rámec tak pre činnosť v emisnej, ako aj v komerčnej bankovej činnosti.

Toto východiskové obdobie možno ekonomicky charakterizovať nasledujúcimi údajmi:

- 95 % všetkých úverov a vkladov bolo alokovaných k 31. 7. 1990 v štátnych komerčných bankách,

- banky boli nedostatočne vybavené kapitálom a rezervami. Podiel vlastného majetku k aktívam sa pohyboval v kľúčových bankách v rozpätí 0,84 až 1,22 %. Výnimku tvorili banky, ktoré dlhodobo pôsobili aj v devízovej oblasti (ČSOB a ŽB). Hodnota Cookovho ukazovateľa (Cook ratio) bola preto za celú bankovú sféru 1,72 % (štandard podľa kritérií Bazilejskej dohody je minimálne 8 %).

Novovytváraná sústava bánk sa musela vyrovnaf s mnohými problémami. Za hlavné možno označiť:

- nedostatočnú pripravenosť pracovníkov bánk na nové prístupy v bankovníctve,

- nezabezpečenosť bankových operácií zodpovedajúcou výpočtovou technikou a programovým vybavením,

- nedostatočnú bankovú sieť,

- nestabilné a neurčité ekonomické prostredie, v ktorom banky pôsobili - začínajúci proces transformácie ekonomiky atď.

Ďalším výrazným medzníkom, ktorý ovplyvnil rozvoj komerčného bankovníctva na Slovensku, bol vznik Slovenskej republiky. Od 1. 1. 1993 sa začala formovať banková sústava Slovenska ako sústava samostatného štátu. Najvýraznejšie zmeny nastali v emisnom bankovníctve. Na základe zákona SNR č. 566/1992 Zb. vznikla k 1. 1. 1993

Národná banka Slovenska (NBS) ako emisná banka novovzniknutého štátu. Jej hlavnými úlohami bolo:

- vytvoriť a stabilizovať menu,
- pokračovať vo formovaní podnikateľského prostredia pre sústavu komerčných bánk.

Náročnosť týchto úloh zvyrazňuje skutočnosť, že vefa činnosti, napr. z oblasti menovej politiky, devízových operácií, bankového dohľadu a povoľovania, sa takmer 50 rokov tvorilo a vykonávalo iba v pražskom Ústredí ŠBČS, menová odluka sa uskutočnila oveľa skôr, ako sa predpokladalo, už začiatkom februára 1993.

S odstupom času možno konštatovať, že NBS obe tieto úlohy plní. V krátkom čase bola vytvorená nová mena Slovenská koruna (Sk). Jej vzťah k zahraničným menám sa uskutočňuje v rámci mechanizmu tzv. vnútornej vymeniteľnosti, postupne sa vytvárajú predpoklady na jej plnú konvertibilitu. Svedčí o tom rast devízových rezerv NBS, ktoré vzrástli v roku 1994 zo 416 mil. USD (k 1. 1. 1994) na 1160 mil. USD (k 23. 8. 1994). Aj vývoj inflácie dáva reálny predpoklad na jednocifernú infláciu v budúcnosti.

Slovenská ekonomika sa zatiaľ vyhla otrasom spôsobeným hyperinfláciou. Susedné štáty, ktoré začali s transformáciou ekonomického systému približne pred 15 rokmi, sa s dôsledkami hyperinflácie vyrovnávajú doteraz, novovytvorené transformujúce sa štáty, napr. Rusko, Ukrajina, Chorvátsko, dodnes zápasia s vysokou infláciou a následným znehodnotením meny. Slovensko má reálnu možnosť vyhnúť sa takejto dlhodobej etape transformačných problémov.

Čo sa týka formovania podnikateľského prostredia pre komerčné banky, NBS

vydala vo Vestníku č. 3/1994 systém pravidiel, ktoré v plnom rozsahu zodpovedajú európskym štandardom. Začína sa tak niekoľkoročná etapa ich postupného uvádzania do života. Vytvorili sa podmienky na nahradenie doposiaľ platného zákona č. 21/1991 Zb. o bankách novým zákonom, ktorý by vyhovoval potrebám rozvoja komerčného bankovníctva na Slovensku.

Vývoj sústav komerčných bánk možno charakterizovať údajmi v tabuľke č. 2.

Z prehľadu vyplýva, že sústava komerčných bánk sa postupne stabilizovala. Za pozitívny možno označiť vývoj v oblasti kapitálovej primeranosti, kde Cook ratio za bankový sektor ako celok sa blíži k štandardizovanej hranici 8 %. Bankový sektor je však naďalej výrazne polarizovaný. Štátne, resp. štátom kontrolované banky sú podkapitalizované. Priemerný ukazovateľ za kľúčové banky je 6,21 % a po zohľadnení rizikovosti aktív môže jeho hodnota ešte klesnúť. Súkromné banky ako nové inštitúcie, ktoré boli vybavené majetkom pri založení (podmienka na udelenie licencie), si aktíva ešte len vytvárajú. Dôsledkom takéhoto stavu je ich nadkapitalizovanie - priemerná hodnota Cookovho ukazovateľa za nešťatnu časť bankového sektora je 16,33 %.

Na charakterizovanie zmien vo vývo-

Tab. č. 1

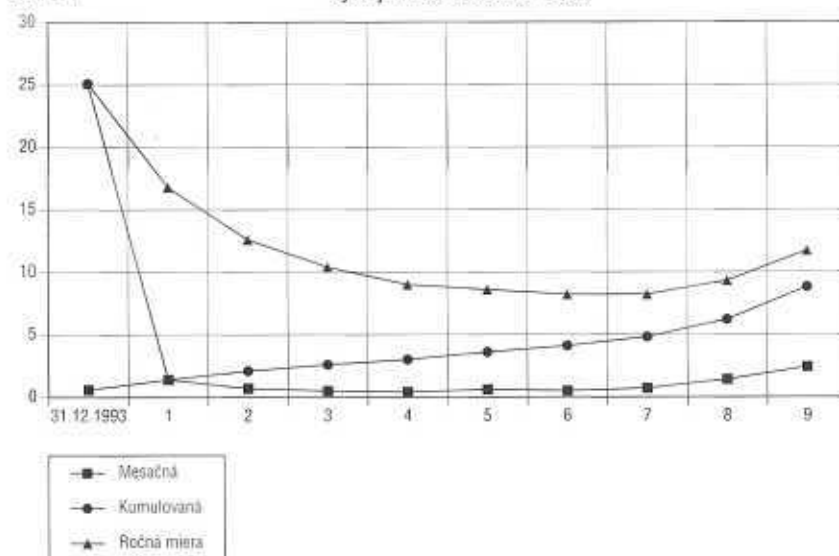
Vývoj inflácie v roku 1994 (v %)

	31.12.1993	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Mesačná	0,6	1,4	0,7	0,5	0,4	0,6	0,5	0,7	1,4	2,4
Kumulovaná	25,1	1,4	2,1	2,6	3,0	3,6	4,1	4,8	6,2	8,8
Ročná miera	25,1	16,8	12,6	10,4	9,0	8,6	8,2	8,2	9,3	11,7

Zdroj: Štatistické čísla a grafy 1994, ŠÚ SR.

Graf č. 1

Vývoj inflácie v roku 1994

Tab. č. 2

Vybrané ukazovatele o komerčných bankách v SR

Ukazovateľ	1.1.1993	1.1.1994	30.6.1994
Suma úverov (v mld. Sk)	236	261	252
Suma vkladov (v mld. Sk)	189	209	199
Suma aktív (v mld. Sk)	371	447	453
Cook ratio (v %)*	4,88	7,54	7,84
Hrubá úroková marža (v %)	5,77	5,34	5,22
Podiel rizikových úverov na sume aktív (v %)	9,47	12,23	17,48
Počet komerčných bánk (podľa licencií)	22	28	28

Zdroj: štatistické údaje NBS

* výpočet nezohľadňuje rozdielnosť rizikovosti aktív

ji súkromného sektora v bankovníctve možno použiť nasledujúce údaje:

- z deviatich bánk v polovici roku 1990 boli dve súkromné (z toho jedna na Slovensku; z 28 na základe licencie v SR evidovaných bánk v súčasnosti je 23 súkromných, dve zatiaľ svoju činnosť nezačali,
- podiel súkromných bánk na aktívach je 19,87 %, na poskytnutých úveroch 17,4 %, na vkladoch 16,6 % (v polovici roku 1990 tieto údaje nedosahovali ani úroveň 5 %).

Demonopolizácia sa doposiaľ uskutočňovala len jednostranne, vznikom nových nešťatných bánk a ich postupným etablovaním sa na trhu.

Konkurenčné prostredie sa vyvíjalo najmä v oblasti získavania vkladov, kde je preto najviac nových bankových produktov.

Druhý spôsob demonopolizácie - privatizácia štátneho bankového sektora je v štádiu príprav. Názory na privatizáciu nie sú jednotné, oscilujú od požiadaviek na urychlenú privatizáciu priamym predajom vopred určenému záujemcovi po požiadavky o odklad privatizácie o 5-10 rokov. K optimalizácii postupov by mal prispieť projekt reštrukturalizácie bankovej sústavy, ktorý sa vypracúva v spolupráci so Svetovou bankou. Štúdia by mala byť ukončená na jeseň tohto roku.

Proti odkladu privatizácie hovorí skutočnosť,

že podiel štátnych bánk na rizikových úveroch je 97,9 %, podiel rizikových úverov na aktívach spolu je v štátnych bankách 20,7 %, v súkromných bankách iba 1,5 %. Svedčí to o rozdielnom prístupe vlastníkov k spravovaniu svojho majetku v štátnom a súkromnom sektore. Nekvalifikovanosť rozhodujúcich akcionárov zvyšuje aj predpoklad vzniku tzv. manažérskych rizík. Neschopnosť vlastníka kontrolovať môže manažment využiť na poskytnutie úverov, ktoré sú výhodné pre manažment

alebo jemu blízke subjekty, ale nie pre banku. To však samozrejme neznamená, že privatizácia sa má uskutočniť bez zodpovedajúcej kvalitatívnej prípravy. Nedoriešené je tiež zabezpečenie rizikových úverov tvorbou oprávok, hlavne väzba oprávok na daňové zaťaženie.

Veľkú časť zdrojov odčerpáva aj potreba krytia deficitu štátneho rozpočtu. Komerčné banky vkladajú prostriedky do štátnych pokladničných poukázok, ktoré im zlepšujú rizikovosť portfólia aktív. Takto použité zdroje potom nemožno použiť na úverovanie podnikateľského sektora a výsledkom je nenaplnenie úverových limitov. Zvýšená rizikovosť podnikateľského prostredia vlastne odpudzuje zdroje od podnikateľskej sféry. Druhým významným faktorom poklesu úverov je pokles vkladov. Tempo poklesu vkladov bolo v 1. polroku 1994 rýchlejšie ako tempo poklesu úverov, čo sa prejavilo v poklese podielu vkladov ako zdrojov korunových úverov z 80,1 na 79,0 %.

Postupne sa zrežňuje aj vývoj v oblasti úrokových sadzieb. Úroky z vkladov sa udržiavajú nad úrovňou miery inflácie, dosahujú sa plusové hodnoty reálnych úrokových sadzieb, čo by sa malo prejavíť v znížení tlaku na dolarizáciu ekonomiky. Postupne sa znižuje aj úroková marža. Jej rozsah umožňuje bankám, ktoré sú podkapitalizované, urýchliť proces doplnenia majetku zo zisku a zlepšiť úroveň služieb klientele.

V súkromných bankách je úroková marža často až o 2 % nižšia, čo zvyšuje ich konkurencieschopnosť. Pokles úrokových marží by mal pokračovať, kým sa nedostane na úroveň bežnú v stabilizovaných ekonomikách.

Určitým problémom môže byť úsilie bánk, ktoré postavili stratégiu presadzovania sa na primárnom trhu

na predpoklade, že menový vývoj bude dlhodobý nepriaznivý. V minulých rokoch (1991-93) získali dlhodobé zdroje pri viac ako 20 % úrokových sadzbách s tým, že zarobia na raste úrokových sadzieb počas obdobia, na ktoré zdroje získali, ako následok rastu inflácie. Dokonca roku 1993 táto stratégia v podstate vychádzala, v tomto roku sa však dostávajú do stratových polôh (pozri graf č. 2). Možné sú dve reakcie:

- prehodnotenie stratégie spojené s nepopulárnym krokom vypovedania zmlúv so svojimi vkladateľmi s cieľom znížiť dopad strát z týchto obchodov na zisk banky,

- tlak na zmenu menovej politiky, snaha o jej destabilizáciu s cieľom dostať sa späť do ziskových polôh.

Treba povedať, že táto stratégia sa vzhľadom na dlhodobý nepriaznivý menový vývoj roky s úspechom uplatňovala vo väčšine tzv. postkomunistických štátov. Patrila k najvýraznejším faktorom ziskov komerčných bánk. Jej uplatnenie u nás je preto logickým v prípade, že sa opakovanie podobného vývoja očakávalo aj na Slovensku. Reakcie na neúspech tejto stratégie sú neadekvátne, prekračujú hranice bankovej etiky a vyvolávajú hypotézu o nedostatočnej profesionálnej úrovni niektorých bankárov.

Ďalším problémom súčasného bankovníctva je ochrana primárneho trhu,

istôt vkladateľov. Situácia nie je rovnovážna, vytvorenie rovnakých podmienok pre všetky banky sa zvyčajne dosahuje zákonnou povinnosťou poistenia vkladov, ktoré je spravidla spojené s odstránením anonymity vkladateľov, určením maximálnej výšky poistného vkladu a podielu vkladu, ktorý sa vkladateľovi vypláti v prípade bankrotu banky. Poistenie vkladov možno riešiť v rámci novelizácie zákona o bankách alebo samostatnou právnou formou. Systém zákonného poistenia sa zvyčajne dopĺňa dobrovoľným pripoistením.

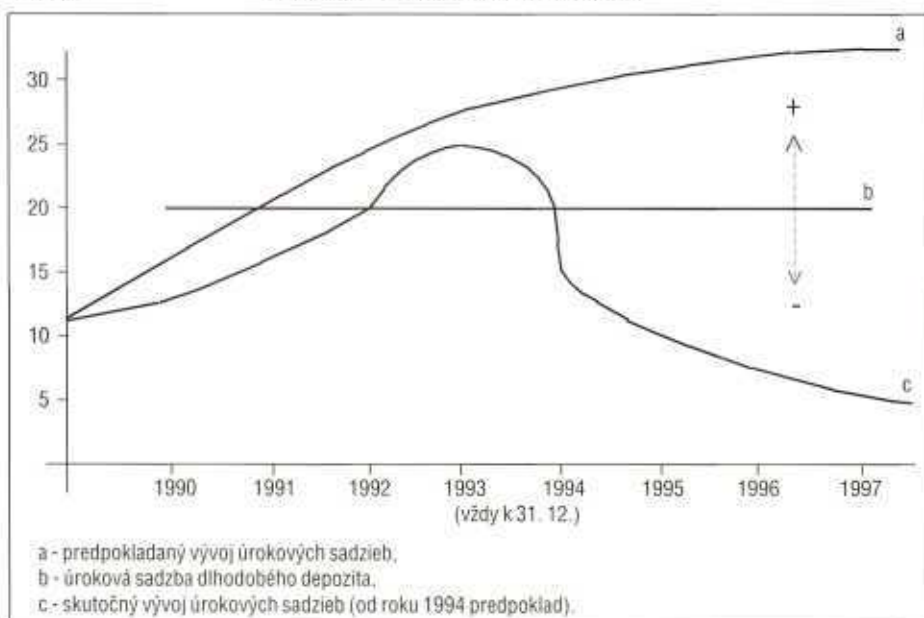
Záver

Vývoj bankovníctva na Slovensku nie je bezproblémový. Postupne sa však dotvára štruktúra bankovej sústavy, definitívnu podobu dostávajú právne normy, ktoré vymedzujú podnikateľské prostredie komerčných bánk tak, aby sa vytvárali pre všetky banky rovnaké konkurenčné podmienky. Slovenské bankovníctvo je však ešte mladé, jeho dynamický rozvoj bude v najbližších rokoch pokračovať. Komplexné rozvinutie činnosti novozaloženej banky, jej stabilizácia a zavedenie na trhu zvyčajne trvá okolo piatich rokov.

Súkromné banky pôsobiace na trhu ešte nedosiahli tento horizont, napriek tomu mnohé z nich majú pozoruhodné výsledky. Hodnotenie procesu bankarizácie Slovenska môže byť preto iba priebežné, dáva však reálne predpoklady na úspešné pokračovanie dotvárania bankového systému, pričom je potrebné upozorňovať na riziká, s ktorými je tento proces spojený.

Graf č. 2

Vývoj stratégie rastu úrokových sadzieb

POISŤOVNÍCTVO AKO ODVETVIE TRHOVEJ EKONOMIKY

Doc. Ing. Viktória Čejková, CSc.

Poisťovníctvo je veľmi dôležitým a dynamicky sa rozvíjajúcim odvetvím trhovej ekonomiky, ktoré aktívne zasahuje do všetkých odvetví a do hospodárenia všetkých ekonomických subjektov. Forma pohybu a rozdeľovania poisťných fondov vytvára možnosti na realizáciu ďalšej podnikateľskej činnosti poisťovní. Poisťovne totiž najprv kumulujú prostriedky a až následne po určitom čase nesú náklady spojené s likvidáciou škody a poisťnej udalosti. Existuje tu určitý časový priestor, v priebehu ktorého disponujú poisťovne značným objemom peňažných prostriedkov. Využitie týchto prostriedkov na investovanie do rôznych sfér ekonomiky alebo ako zdroj na poskytovanie úverov znamená realizáciu kapitálovej, t. j. ďalšej podnikateľskej činnosti poisťovní, teda ich účasť na kapitálovom trhu, ako súčasť finančného trhu. Štruktúra poisťovníctva je znázornená v schéme č. 1.

Poisťovníctvo chápeme ako nevýrobné odvetvie v modernej ekonomike, ktoré je zamerané na tvorbu poisťného fondu, jeho spravovanie a použitie. Poisťovníctvo zahŕňa všetkých poisťovateľov (t. j. komerčné poisťovne, poisťovacie spolky), zaistovateľov a sprostredkovateľov poistenia v danom štáte alebo regióne. Je súčasťou finančnej a úverovej sústavy a špeciálnym odvetvím peňažných služieb, ktoré poskytujú občanom, podnikom, podnikateľom a spoločnostiam. Poisťovne vykonávajú poisťné operácie v prospech poistených.

Na zabezpečenie ochrany a záujmov poistených je vo všetkých trhovách ekonomikách zriadený dozorný orgán nad poisťovníctvom. V SR túto

činnosť vo verejnom záujme vykonáva Dozor nad poisťovníctvom, ktorý bol zriadený na Ministerstve financií SR. Zaoberá sa povoľovaním poisťovacej činnosti subjektom, ktoré chcú pôsobiť v poisťovníctve. Do jeho právomoci patrí aj kontrola dodržiavania právnych predpisov v poisťovníctve a likvidity poisťovateľov.

V podmienkach trhovej ekonomiky, kde zákonite pôsobi viacero poisťovní a zaistovní, sa vyskytujú problémy vo vzájomných vzťahoch, v spoločných záujmoch poisťovní a v spoločných postupoch. Na riešenie týchto otázok a problémov si vytvárajú poisťovatelia rôzne dobrovoľné združenia - asociácie (zväzy).

V novembri 1993 bola založená Slovenská asociácia poisťovní (ďalej len SAP) ako právny nástupca Česko-slovenskej asociácie poisťovní v Slovenskej republike.

Organizačná štruktúra Slovenskej asociácie poisťovní je uvedená v schéme č. 2.

Slovenskú asociáciu poisťovní založilo 9 poisťovacích spoločností, ktoré mali v čase jej založenia oprávnenie pôsobiť v Slovenskej republike. Boli to tieto poisťovne:

- Allianz poisťovňa, a. s.,
- Česká poisťovňa- Slovensko, a. s.,
- Ergo, a. s.,
- Kooperativa, družstevná poisťovňa, a. s.,
- Poisťovňa Otčina, a. s.,
- Slovenská investičná poisťovňa, a. s.,
- Slovenská poisťovňa, a. s.,
- Spoločnosť pre poistenie exportných úverov, a. s.,
- Union, poisťovacia a. s.

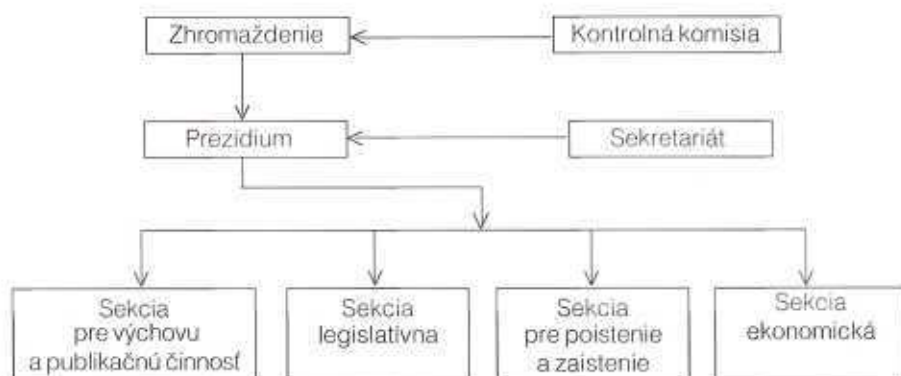
Schéma č. 1

Štruktúra poisťovníctva

Schéma č. 2 Organizačná štruktúra Slovenskej asociácie poisťovní

Úlohou SAP je zastupovať záujmy členských poisťovní pri rokovaní s orgánmi štátnej správy a zahraničnými partnermi. Vykonáva tiež poradensko - odbornú činnosť v oblasti poisťovníctva a vyhodnocuje informácie z poisťovní i zo zahraničia, vykonáva výskumnú, publikačnú a výchovno-vzdelávaciu činnosť podľa požiadaviek a potrieb poisťovní v rámci odborných sekcií. Dôležitou úlohou je popularizácia a osвета v oblasti poistenia a poisťovníctva.

Zdravotné a sociálne poisťovne vykonávajú zdravotné a sociálne (a to zmluvné - povinné aj dobrovoľné) poistenie. Môžu byť organizované ako všeobecné poisťovne, zdravotné poisťovne, sociálne poisťovne, úrazové poisťovne a tiež ako rezortné, odvetvové, podnikové, prípadne aj iné poisťovne. Vznik a fungovanie týchto poisťovní upravujú osobitné zákony.

Úlohy zdravotných a sociálnych poisťovní sú viaceré. Medzi najdôležitejšie zaradujeme:

- úhradu nákladov potrebnej zdravotníckej starostlivosti, ktoré boli poskytnuté poisteným,
- úhradu ceny liekov a prostriedkov zdravotníckej techniky do výšky cenového limitu, ktorý je vopred dohodnutý,
- úhradu liečenia v kúpeľnom zariadení a osobitnej liečebnej starostlivosti,
- úhradu nemocenských dávok z titulu choroby, úrazu alebo iného dôvodu pracovnej neschopnosti,
- vyplácanie starobných, invalidných a iných dôchodkov v čase staroby alebo inej dohodnutej potreby,

- doplnkovú starostlivosť o dôchodcov, opatrovateľskú službu a iné úlohy súvisiace s rôznymi sociálnymi a zdravotnými rizikami občanov.

Zdravotné a sociálne poisťovne kontrolujú využívanie a poskytovanie potrebnej zdravotníckej starostlivosti v jej objeme a kvalite, vrátane dohodnutých cien. Revízní lekári týchto poisťovní posudzujú odôvodnenosť liečebných procesov, predpisových liekov, zdravotníckych pomôcok, invalidity, práceneschopnosti, staroby, choroby a pod.

Národná poisťovňa v SR bola zriadená od 1. januára 1993 (ďalej NaP) Zákonom NR SR č. 7/1993 Z. z. o zriadení Národnej poisťovne a o financovaní zdravotného poistenia, nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia. Samosprávnymi orgánmi Národnej poisťovne sú zbor zástupcov, správna rada a dozorná rada. Výkonnými orgánmi sú riaditeľstvo Národnej poisťovne, Správa Fondu zdravotného poistenia, Správa Fondu nemocenského poistenia a Správa Fondu dôchodkového poistenia a národné poisťovne v regiónoch.

Národná poisťovňa je verejnoprávna inštitúcia, vytvorená na vykonávanie zdravotného a sociálneho, t. j. nemocenského a dôchodkového poistenia. Národná poisťovňa je právnickou osobou s atribútmi peňažnej inštitúcie. Pri vykonávaní povinného zdravotného, nemocenského a dôchodkového poistenia sa riadi platnou úpravou, stanovami a záväznymi rozhodnutiami samosprávnych orgánov. Medzi odvetvové, resp. podnikové

zdravotné alebo sociálne poisťovne možno zaradiť napr. železničnú zdravotnú poisťovňu, poisťovne pracovníkov Ministerstva vnútra a Ministerstva obrany, Ministerstva školstva a podobne.

V ČR už boli založené a fungujú viaceré odvetvové, resp. podnikové poisťovne. Ako príklad možno uviesť Hornickú zaměstnaneckú zdravotní pojišťovnu so sídlom v Moste, ktorej cieľom je poskytovať svojim poistencom kvalitnú zdravotnícku starostlivosť a efektívne vynakladanie a hospodárenie s prijatým poistným poistnými. Poskytuje tiež preventívnu starostlivosť, lieky, kúpeľnú starostlivosť vo väčšom rozsahu ako Všeobecná zdravotná poisťovňa.

Tak isto bola založená v ČR Moravskoslezská zdravotní pojišťovna, funguje od 1. 12. 1992, a tiež Vojenská zdravotní pojišťovna. Sídlom Moravskoslezské poisťovne je Ostrava.

V SR zatiaľ funguje ako jediná Národná poisťovňa, ktorá plní úlohy zdravotnej poisťovne, sociálnej poisťovne a odvetvových, resp. podnikových poisťovní.

V súčasnosti prebiehajú odborné diskusie i diskusie v parlamente o funkčnosti, resp. nefunkčnosti Národnej poisťovne. Uvažuje sa o jej rozdelení na Všeobecnú zdravotnú poisťovňu a Sociálnu poisťovňu. Takéto rozdelenie sa predpokladá po vytvorení vhodných legislatívnych úprav v roku 1995.

Vo väčšine západoeurópskych krajín činnosť poisťovní kontrolujú štátne dozorné orgány a verejné inštitúcie na ochranu zákazníkov. Veľmi rozšírený je tzv. inštitút ombudsmana. Má formu konzultačných stredísk. Vo Švajčiarsku existuje od roku 1973 a poisťovne sú povinné jeho rozhodnutie rešpektovať na základe vynu vlády. Vo Veľkej Británii existuje od roku 1981 a hlási sa k nemu približne 164 poisťovní, no jeho rozhodnutia majú len odporúčajúci charakter. Napríklad v Rakúsku existuje od roku 1983 v rámci Zväzu poisťovní Centrálné stredisko pre vybavovanie sťažností. U nás zatiaľ takéto inštitúcie na ochranu záujmov poistených neexistujú a predmetom výkonu Ministerstva financií ako dozorného orgánu nie je poistenie jednotlivých subjektov.

ÚVEROVÉ POISTENIE

JUDr. Imrich Fekete, CSc.
Slovenská poisťovňa, a. s.

POJEM POISTENIE ÚVERU

Úverové poistenie je jedným z významných odvetví majetkového poistenia. Vo všeobecnosti ho možno vymedziť ako právny vzťah medzi poisťovňou a poisteným, na základe ktorého sa poisťovňa za odplatu (na základe platenia poistného) zaväzuje odškodniť poisteného (priemyselníka, obchodníka alebo bankára) za straty, ktoré utrpel v dôsledku platobnej neschopnosti alebo insolventnosti dlžníka, ktorému dodal tovar alebo iné majetkové hodnoty, alebo poskytol úver. Zmluvu o poistení úveru však možno uzavrieť aj na účet komerčnej banky, ktorá zálohovávala financovanie kúpnej ceny, keďže priamo znáša riziko, že poistený nevráti úver poskytnutý bankou. Typickou formou poistenia peňažného úveru je poistenie splátkového úveru, ktoré komerčnej banke zaručuje poistnú ochranu pre prípad strát z takýchto čiastkových úverov.

Základnou myšlienkou úverového poistenia je teda skutočnosť, že pohľadávka na peňažné plnenie predstavuje pre veriteľa majetkovú hodnotu. Poistným nebezpečenstvom pri tomto poistení je riziko zmarenia peňažnej pohľadávky dlžníkom. Poistnou udalosťou, na základe ktorej dochádza k poistnému plneniu, je platobná neschopnosť dlžníka.

V poistení úveru sa poistné plnenie poskytuje v rozsahu zmarenej pohľadávky poisteného po odpočítaní jeho spoluúčasti na poistení. Táto spolu-

Pojem poistenie úverov, resp. úverové poistenie (die Kreditversicherung, assurance-crédit), zahŕňa v sebe dva dôležité pojmy finančného sveta, a to pojem úveru a pojem poistenia. Pravda, poistenie úveru s pasívnymi či aktívnymi úverovými obchodmi nemá nič spoločného. Má skôr povahu ručenia za úver poskytnutý niekym iným, spravidla bankou alebo iným peňažným ústavom. Nejde teda ani o bankovú záruku, ale o skutočné poistenie, pretože poistiteľ (poisťovňa) za toto ručenie dostáva odplatu vo forme poistného. Znakom poistenia je ďalej aj to, že prevzatie ručenia sa vykonáva v masovom rozsahu (hromadne) a na zásadách poistného matematicky.

Účasť byva dojednávaná najmenej vo výške 20 % dlžnej sumy. Taká je prax európskych poisťovní. V Spojených štátoch sa poistné plnenie znižuje o povinnú spoluúčasť poisteného vo forme franšízy (Primary Loss), ročnej priemernej úverovej straty poisteného a účasti poisteného na spolupoistení (Coinsurance), ktorú americké poisťovne odpočítajú z poistného plnenia vždy s ohľadom na subjektívne poistné riziko poisteného.

Ďalším dôležitým znakom úverového poistenia je odplata za poistnú ochranu vo forme poistného. V úverovom poistení sa spravidla nevypracúvajú sadzby

poistného. Výška poistného závisí od hospodárskeho odvetvia, výšky úveru, druhu pohľadávky, účelu úveru, dĺžky financovania, predchádzajúcej škodovosti. Poistný záujem, teda hospodársky dôvod vzniku tohto poistenia je spojený s platobnou neschopnosťou dlžníka. O platobnú neschopnosť z hľadiska úverového poistenia ide vtedy, ak šanca na splnenie peňažnej pohľadávky je taká nepatrná, že záväzok na jej splnenie sa považuje prakticky za nesplniteľný. Plnenie na základe poistenia úveru prichádza do úvahy totiž vtedy, ak na strane poisteného (veriteľa) došlo k evidentnej majetkovej ujme a boli vyčerpané všetky možnosti pre dobrovoľné splnenie peňažného záväzku.

Poistenému veriteľovi poistné podmienky spravidla ukladajú povinnosť uspokojiť pohľadávku z majetku dlžníka skôr, než požiadá o poistné plnenie. Poistky ďalej viažu vznik poistnej udalosti na vznik určitých skutočností súvisiacich s nesolventnosťou dlžníka: vyhlásenie a ukončenie konkurzného konania, dosiahnutie súdneho vyrovnania, neúspešný zmier a pod.

Za súčasť poistenia úveru sa v doterajšej praxi európskych poisťovní považuje poistenie kaucie (die Kautionsversicherung, l'assurance caution), ktoré na rozdiel od klasického úverového poistenia neposkytuje poistnú ochranu priamo poistenému, ale buď jeho veriteľovi alebo dlžníkovi. Je to vlastne poistenie v prospech obchodného partnera poisteného, voči ktorému vystupuje tretia strana ako veriteľ (napr. vkladateľ voči peňaž-

nému ústavu) alebo ktorý voči poistnému nesplnil svoj peňažný záväzok (nezaplatil kúpnu cenu) za dodaný tovar.

STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ POISTENIA ÚVEROV

Úverové poistenie patrí medzi najmladšie poistné odvetvia. Jeho začiatky siahajú do druhej polovice 19. storočia, keď sa v západnej Európe objavili prvé poisťovne, ktoré boli založené významnými bankovými domami alebo veľkými univerzálnymi poisťovňami, aby poskytovali poistnú ochranu obchodníkom pre prípad strát vyvolaných úpadkom ich klientov. Vznik úverového poistenia je teda úzko zviazaný s rozvojom bankovníctva a úverovými obchodmi vykonávanými bankami.

Rozvoj úverového poistenia v celom svojom doterajšom vývoji silne závisel od vývoja ekonomiky vo vnútroštátnom, ale aj v medzinárodnom meradle. Doterajší vývoj úverového poistenia je totiž spojený s mnohými rizikami a úpadkom mnohých poisťovní, ktoré v tomto odvetví v minulosti pôsobili. Empirické skúsenosti dokazujú, že rozmach úverového poistenia vždy závisel od hospodárskeho rozkvetu, pričom v čase hospodárskej recesie sa prestalo toto poistné odvetvie vôbec vykonávať.

Medzi prvé poisťovne, ktoré toto poistné odvetvie vykonávali v širšom meradle patrila spoločnosť Ocean Accident and Guarantee Corporation Ltd. so sídlom v Londýne. Táto spoločnosť ako prvá vypracovala základy paušálneho tovarového úverového poistenia. V tomto odvetví začala podnikáť v roku 1871 a svoje aktivity rozšírila aj na územie Nemecka. V čase hospodárskej krízy v 70. rokoch minulého storočia ju nahradila spoločnosť Excess Insurance Company Ltd. Jej právnym nástupcom sa stala spoločnosť Trade Indemnity Company tiež so sídlom v Londýne. Táto spoločnosť sa v prvom rade venovala poisteniu podnikateľských úverov.

V Amerike sa úverovým poistením na prelome storočia zaoberala spoločnosť American Indemnity Company of New York, ktorá sa špecializovala

vylučne na toto poistenie. Na rozdiel od anglických poisťovní sa venovala len tovarovému úverovému poisteniu, pričom sa opierala o v Amerike už v tom čase široko rozvinutú informačnú službu. Totiž už v tom čase tu evidovali kreditnú likviditu každej firmy v tzv. referenčných knihách.

V Nemecku sa úverové poistenie značne rozšírilo pod vplyvom pôsobenia spoločnosti Globus so sídlom v Hamburgu. Kríza v roku 1908 však viedla k jej zániku. Prevzala ju mnichovská zaistovňa Münchener Rückversicherungsgesellschaft, ktorá medzitým v roku 1917 založila dcérsku spoločnosť Hermes Kreditversicherungsbank AG so sídlom v Berlíne a odovzdala jej celé portfólio tohto poistenia. Hermes vykonávala všetky druhy úverového poistenia. V tom čase úverové poistenie vykonávalo už viacero poisťovní.

Prvé pokusy o presadenie úverového poistenia na území Uhorska (Slovenska) badať v 80. rokoch minulého storočia prostredníctvom činnosti niektorých rakúskych poisťovní. Tieto pokusy však čoskoro stroskotali. Väčší rozvoj tohto poistenia na území Slovenska nastal tesne pred vypuknutím prvej svetovej vojny. Úverové poistenie na území Slovenska v tom čase dojednávala francúzsko-uhorská poisťovňa Minerva so sídlom v Budapešti a rakúska kreditná poisťovňa Kompass.

Okrem špecializovaných poisťovní vykonávali úverové poistenie aj veľké kompozitné spoločnosti, ale bez veľkého úspechu. Kvôli veľkej rizikovitosti vykonávali len niektoré druhy poistenia úverov.

Bolo potrebné čakať až do začiatku 20. rokov nášho storočia, keď sa opäť objavila na scéne myšlienka poisťovať úverové riziká, najmä v súvislosti s konverziou mnohých priemyselných odvetví a s celkovým hospodárskym oživením, ktoré nasledovalo po prvej svetovej vojne.

Vývozcovia požadovali od štátu aspoň minimálne krytie tzv. teritoriálnych rizík (nazývaných tiež politické riziká), čo podnietilo vznik poistenia vývozných úverov.

Na základe požiadavky bánk a ďalších inštitúcií, ktoré financovali splátkový predaj pre súkromníkov, a to najmä predaj automobilov a nehnuteľností,

začali rôzne poisťovacie spoločnosti ponúkať dovtedy celkom neznámy produkt - poistenie zmenkového ručenia, ktoré krylo zmenky akceptované klientami kupujúcimi uvedené tovary na splátky. Poistenie zmenkového ručenia viedlo niektoré poisťovne k tomu, aby rozširovali okruh rizík na celý súbor úverových rizík, najmä na riziko platobnej neschopnosti obchodníkov. To následne viedlo k rozšíreniu krytia komerčných rizík aj na súkromné osoby.

Na medzinárodnej úrovni sa najväčšie kreditné poisťovne združili do Medzinárodnej asociácie úverových poisťovní (l Association Internationale des Assureurs Crédit), ktorá skúma a informuje svojich členov o problémoch úverového poistenia a do tzv. Bernskej únie (International Union of Credit and Investment Insurers), v ktorej úveroví poisťovatelia spolupracujú na základe gentlemanských dohôd.

PRÁVNA ÚPRAVA POISTENIA ÚVEROV

Napriek tomu, že poistenie úverov existuje už takmer 150 rokov, do dnešných dní nenašlo pevné právne zakotvenie. Poistenie úveru ako osobitný druh poistenia prvýkrát legislatívne umožnil belgický zákon o suchozemskom poistení z 11. 6. 1874, ktorý v čl. 6 ods. 1 ustanovil, že veriteľ môže poistiť aj solventnosť svojho dlžníka. Podrobnejšiu právnu úpravu tohto poistného odvetvia však nenajdeme ani v jednom súčasnom zákone o poistení. Dokonca čl. L. 111-1 francúzskeho poistného kódexu (1976) výslovne zakazuje aplikáciu ustanovení zákona o poistnej zmluve na úverové poistenie.

Súčasný poistenie úverových rizík spočíva na praxi poisťovacích spoločností tak, ako sa vytvorila na začiatku 50. rokov nášho storočia. Patričnú pozornosť poisteniu úverov však venovali legislatívne orgány Európskych spoločenstiev v rámci snáh o vytvorenie podmienok pre voľný pohyb kapitálu a poisťovacích služieb a slobodné usídlenie sa poisťovacích spoločností.

Na základe direktívy č. 70/509/EHS z 27. 10. 1970 boli vypracované spoločné vzory poistiek pre dlhodobé

poistenia vývozných úverov. V prílohe tejto smernice sú uvedené všeobecné poistné podmienky tohto poistenia. Druhá direktíva č. 71/86/EHS z 1. 2. 1971 sa týka krátkodobých úverových poistení. Táto smernica síce nezaviedla spoločný vzor poistky, ale predvída limitovanú harmonizáciu v oblasti politických rizík.

Direktíva č. 73/239/EHS z 21. 7. 1973 o slobodnom usídlení sa spoločnosti vykonávajúcej poistenie majetku na celom území ES konštituovala úverové poistenie ako poistné odvetvie č. 14 a poistenie kaucie ako odvetvie č. 15. Direktíva č. 87/343/EHS z 22. 6. 1987, ktorá modifikovala direktívu č. 73/239/EHS, zrušila povinnú špecializáciu poisťovní vykonávajúcich poistenie úverov a uložila spoločnostiam vykonávajúcim toto poistné odvetvie, že sa musia preukázať minimálnym garančným fondom vo výške 1,4 mil. ECU a vytvoriť dostatočné poistné rezervy. Napokon direktíva č. 88/357/EHS z 22. 6. 1988 viedla k slobodnému poskytovaniu tohto poistného produktu na celom území ES, bez povinnosti usídliť sa v štáte pôsobenia.

Napriek tomu, že v roku 1987 bola zrušená povinná špecializácia poisťovní vykonávajúcich úverové poistenie (v Nemecku v roku 1990), toto odvetvie pre svoju rizikovosť naďalej vykonávajú prevažne len špecializované poisťovne. Osobitosťou tohto poistného odvetvia je aj to, že poistné podmienky pre poistenie úverov nepodliehajú schvaľovacej procedúre orgánov dozoru nad poisťovníctvom.

KLASIFIKÁCIA ÚVEROVÝCH POISTENÍ

Pod pojmom poistenie úverov sa označuje poistné odvetvie, ktoré z akéhokolvek dôvodu súvisí s úverom. Pretože existuje mnoho druhov úverov, musí existovať aj mnoho druhov úverového poistenia. Pre rozdelenie tohto odvetvia na jednotlivé druhy (pododvetvia) je rozhodujúci rozsah a forma poistného krytia. Účelom poistenia je, aby sa poškodenému uhradila škoda, ktorú utrpí tým, že dlžník

nesplní svoj peňažný záväzok. Preto poisťovňa musí veriteľovi sľuobiť, že bude platiť, ak dlžník v deň zročnosti pohľadávky nesplní svoju povinnosť. Rozhodujúca je pritom skutočnosť, že dlžník svoj záväzok nesplnil preto, že sa stal platobne neschopným.

Rozdelenie poistenia úverov závisí od foriem ručenia. Existuje totiž rozdiel medzi ručením priamym a nepriamym. V každom prípade musí ručiteľ okamžite platiť, keď dlžník nesplní svoju povinnosť. V prípade nepriameho ručenia nastupuje ručenie ručiteľa až vtedy, ak platobná neschopnosť dlžníka sa zistí po ocenení jeho majetku, ktorý možno speňažiť.

V súčasnosti sa úverové poistenia delia podľa rôznych hľadísk.

Z hľadiska ekonomickej povahy rizík krytých poistením úverov sa rozlišuje medzi:

- a) komerčným úverovým poistením vzťahujúcim sa na dodávku tovarov obchodníkom alebo výrobcom od iných obchodníkov alebo výrobcov,
- b) úverovým poistením kryjúcim spotrebiteľské riziká (napr. poistenie bežných spotrebiteľských úverov).

Z hľadiska územného krytia sa úverové poistenia delia na:

- a) poistenie úverov vzťahujúce sa na vnútroštátne obchody, ktoré sa týkajú rizík, ktoré prezentuje dlžník, ktorý má sídlo v štáte veriteľa,
- b) poistenie exportných (vývozných) úverov, ktoré sa týka rizík spojených s vývozom tovaru do zahraničia.

V Spojených štátoch amerických sa úverové poistenie zaraďuje do veľkej skupiny garančných poistení (Casualty Insurance), ktoré poskytujú poistnú ochranu úverovateľom za škody spôsobené v dôsledku poskytovania úveru. Toto poistenie sa delí na:

- a) poistenie platobnej neschopnosti,
- b) poistenie dubioznych pohľadávok,
- c) poistenie exportných úverov,
- d) poistenie tovarových úverov,
- e) poistenie kurzových strát.

V štátoch Európskej únie sa úverové poistenie člení na dve veľké skupiny. Do prvej skupiny patrí klasické úverové poistenie, ktoré je vlastne poistením pre prípad platobnej neschopnosti dlžníka, resp. poistenie pre prípad zmarenia pohľadávky. Podľa jednotlivých druhov pohľadávok sa úverové poistenie delí na:

- a) poistenie vývozných úverov,
- b) poistenie tovarových úverov,
- c) poistenie úverovaných investičných tovarov,
- d) poistenie spotrebiteľských úverov.

Druhú veľkú skupinu predstavujú tzv. garančné úverové poistenia. Medzi tieto poistenia patria:

- a) poistenie kaucie,
- b) poistenie škôd spôsobených spreneverou.

V postkomunistických štátoch sa vykonáva len poistenie vývozných úverov, a to buď prostredníctvom špecializovaných poisťovní zriadených štátom (napr. v Čechách a na Slovensku) alebo súkromných poisťovní (napr. v Poľsku). Z tohto hľadiska je zaujímavé, že napr. na Ukrajine sa určitý čas vykonávalo aj poistenie podnikateľských úverov, ktorých uzavretie bolo základnou podmienkou pre poskytnutie úveru bankami.

POISTENIE VÝVOZNÝCH ÚVEROV

Poistenie vývozných úverov možno charakterizovať ako poistenie na krytie hospodárskych a politických rizík v zahraničnom obchode:

- buď u súkromného poistiteľa,
- alebo v rámci štátnych vývozných záruk.

Pre obe poistenia sa zaužil pojem poistenie vývozných (exportných) úverov. Osobitným druhom vývozných úverov je poistenie veľtrhov.

Súkromné poistenie vývozných úverov je poistením pohľadávky vývozcu tovaru voči zahraničnému odberateľovi na základe súkromného podnikania. U tuzemského exportéra je poistené hospodárske riziko u zahraničného odberateľa (importéra). Poistenie vývozných úverov je zdokonalením iného poisto-úverového produktu, a to poistenia tovarových úverov. V dôsledku prepojenia týchto dvoch pododvetví úverového poistenia je potrebné rozlišovať medzi:

- a) nesamostatným poistením vývozných úverov,
- b) samostatným poistením vývozných úverov.

Nesamostatné poistenie vývozných úverov znamená zainteresovanie zahraničného odberateľa tovaru do

zmluvy o poistení vývozných úverov, ktorá vo svojom dodatku poskytuje poistné krytie nielen pre vývozné úverové riziká, ale aj pre tuzemské riziká. Je to vlastne kombinácia poistenia vývozných úverov a poistenia tovarových úverov. Táto zmluvná forma sa volí vtedy, keď poistený dodáva tovar najmä domácim odberateľom a v zahraničí má len niekoľko odberateľov, pre ktorých si tiež želá poistnú ochranu. Pre exportné úverové riziká sa potom dojednávajú osobitné poistné podmienky.

Samostatné poistenie exportných úverov je poistenie, ktoré nezávisí od iného úverového poistenia, a ktoré výlučne kryje len vývozné riziká.

Súkromné poistenie vývozných úverov kryje domáce škody, ktoré exportérovi vzniknú v dôsledku výpadku pohľadávky z dodávky tovaru alebo iných plnení, pokiaľ tieto výpadky majú výlučne pôvod v platobnej neschopnosti zahraničného partnera (teda s vylúčením politických rizík všetkého druhu). Z tohto dôvodu nemožno poistiť pohľadávky z obchodov so zahraničnými vládami a zahraničnými verejnoprávnymi korporáciami. Do poistnej ochrany nemožno takisto zahrnúť riziká medzištátnych platobných stykov (riziko konvertibility, moratórium, resp. zákaz transferu peňažnej sumy do zahraničia), kurzové riziká a vojnové riziko. Do poistného plnenia možno zmluvne zahrnúť aj úroky z omeškania, pokiaľ sú obsahom obchodnej zmluvy.

Poistná udalosť v poistení vývozných úverov nastane vtedy, ak počas trvania poistenia sa odberateľ stane buď platobne neschopným, alebo ak hrozí platobná neschopnosť obchodného partnera a tovar, pokiaľ je ešte stále pod kontrolou poisteného alebo bol ním vyžiadany od odberateľa, bol po súhlase úverového poistiteľa speňažený.

Na základe poistenia vývozných úverov sa vývozcom tovaru nahradí ujma, ktorá vznikne po vykonaní všetkých opatrení na zaplatenie pohľadávky. Ak zásielka nebola ešte vyexpedovaná, základom náhrady sú náklady vynaložené na výrobu a nákup tovaru. Poistený sa v každom prípade sám podieľa na škode (spoluúčasť poisteného).

Štátne poistenie vývozných úverov je súborný pojem pre štátne vývozné ručenie a garancie. Jeho úlohou je

zabezpečenie všetkých zahraničných rizík pre podporu vývozu tovaru v prospech domácich exportérov a peňažných ústavov.

Vlády západoeurópskych krajín rozpoznali význam poistenia vývozných úverov pre rozvoj zahraničného obchodu hneď po skončení prvej svetovej vojny. V Spojenom kráľovstve vláda zriadila už v r. 1919 systém vývozných garancií nielen proti politickým, ale aj komerčným rizikám, ktorého riadením bolo poverené oddelenie garancií za vývozné úvery (Export Credit Guarantee Department). Ministerstva obchodu. V Belgicku bola vláda zmocnená zákonom zo 7. 8. 1921 na garantovanie úspešného priebehu vývozných operácií prostredníctvom osobitnej komisie „Commission du Ducroire“. Belgická štátna spoločnosť poisťujúca úverové riziká bola zriadená v roku 1935. V Nemecku uzavrela vláda v roku 1926 súbor zmlúv s dvoma súkromnými poisťovacími spoločnosťami Hermès a Frakfurter, na základe ktorých preberala na svoje náklady krytie všetkých politických a katastrofických rizík a z polovice zaisťovala i komerčné riziká poisťované súkromnými poisťovňami. V Taliansku zákon z 27. 6. 1927 zmocnil už existujúcu štátnu poisťovaciu spoločnosť Istituto Nazionale delle Assicurazioni, aby poskytovala štátne garancie na určité vývozné úverové operácie. Vo Francúzsku upravoval problematiku vývozných úverov zákon z 10. 7. 1928, ktorý bol zmenený v roku 1936.

Za prvej ČSR bolo poistenie vývozných úverov upravené zákonom z roka 1931 a pri vtedajšom Ministerstve priemyslu, obchodu a živností bol za tým účelom vytvorený osobitný fond. Úverové poistenie v tom čase vykonávala Úverová poisťovňa, a.s., so sídlom v Prahe, ktorá bola založená v r. 1927. Popri nej úverové poistenie vykonávala spoločnosť Securitas a Vzájomná poisťovňa banka Slavia. Tieto poisťovne začiatkom 30. rokov začali vykonávať aj poistenie tuzemských a vývozných úverov. Okrem toho vykonávali poistenie kaucie a poistenie pre prípad sprenevery.

Poistenie vývozných úverov bolo počas druhej svetovej vojny celkom rozvrátené. Súčasný stav štátnych záruk za vývozné úvery spočíva na základoch, ktoré vznikli v západnej Európe na začiatku 50. rokov.

Štátnym poistením sa kryjú riziká, ktoré vzniknú počas zaslania tovaru, resp. od začiatku plnenia až do splnenia peňažnej pohľadávky. Predmetom krytia je záväzok zahraničného odberateľa splniť peňažnú pohľadávku vývozcu vrátane úverových úrokov. Pre obdobie od výroby (obstaranie) až po zaslanie sa môže poskytnúť krytie na výrobné riziká, pokiaľ ide o špeciálnu dodávku. V tomto prípade sa kryjú len vlastné náklady vývozcu.

V rámci štátneho poistenia vývozných úverov sa vzájomne kryjú hospodárske i politické riziká. Obmedzenie krytia na politické riziká je však v praxi pripustné.

Poistné krytie sa môže dojednať v troch formách: individuálne poistné krytie, revolvingové krytie a paušálne vývozné ručenie. V rámci individuálneho ručenia sa kryjú jednotlivé vývozy. Dopĺňajúce (revolvingové) ručenie sa môže poskytnúť pre bežné obchodné oprácie. Ak exportér trvale dodáva tovar viacerým odberateľom v rôznych krajinách, používajúc sa paušálne vývozné ručenie.

Štátne poistenie vývozných úverov v zásade slúži na podporu domáceho vývozu. Preberá sa len vtedy, ak podnikatelia zahraničnoobchodné operácie vykonávajú v súlade s udelenou licenciou. Osobitné opatrenia sa vzťahujú na vyvážený tovar.

V prípade uplatnenia garancie alebo poskytnutia záruky, t.j. v prípade preukázanej nedobytnosti peňažnej pohľadávky proti zahraničnému odberateľovi, štát poskytuje náhradu v rozsahu zmarenej pohľadávky. Toto odškodnenie sa skraca o spoluúčasť vývozcu.

Pokiaľ ide o výšku poistného, môže byť stanovená pevnou sumou, ako je to v Nemecku. V iných štátoch existuje stupnica poistného v závislosti od rizikovosti štátov a solidnosti dlžníka (napr. vo Francúzsku). Diferenciácia sa uskutočňuje podľa súkromných a verejných kupujúcich. Okrem toho sa určuje výška poistného podľa výšky krytej sumy a dĺžky úveru.

POISTENIE TOVAROVÝCH ÚVEROV

Poistenie tovarových úverov je odvetvím úverového poistenia, na

základe ktorého sa poisťujú podnikatelia proti krátkodobým výpadkom pohľadávok (kúpnej ceny) za dodávku tovaru a služieb. Výpadok pohľadávky musí vzniknúť v dôsledku insolventnosti poisteného odberateľa počas doby platnosti poisťnej zmluvy.

Na základe tohto poistenia sú poistené právne opodstatnené a vyfakturované peňažné pohľadávky poisteného, pokiaľ predmetná dodávka tovaru alebo služby bola realizovaná a obchodný partner ju prevzal. Pre platenie za dodávku musí byť stanovená lehota určená v mesiacoch, keď sa pohľadávka stáva splatnou. Pre dodávku tovaru je potrebné dojednať výhradu vlastníckeho práva.

Týmto poistením nie sú poistené pohľadávky voči súkromnej osobe, verejnoprávnym podnikom a podnikom, na kontrole ktorých sa väčšinou hlasom podieľa poistený, alebo na vedenie ktorých má poistený podstatný vplyv. Ďalej nie sú poistené pohľadávky voči odberateľom, ktorých platobná neschopnosť bola spôsobená vojnou, vojnovými udalosťami, vnútornými nepokojmi, štrajkom, prekážkami na vykonávanie pohybu tovaru a platieb na základe vyššej moci, prírodnou katastrofou alebo atómovou energiou.

Poistná ochrana sa vzťahuje na pohľadávky voči odberateľom, ktorí majú sídlo v štáte poisteného. Pohľadávky voči zahraničným partnerom treba osobitne dohodnúť.

Začiatok a koniec poisťnej ochrany sa zvyčajne dojednáva v potvrdení o poistení. Poistné zmluvy sa v praxi uzatvárajú na jeden až tri roky. Poistná ochrana v rámci dojednanej poisťnej sumy začína momentom stanoveným v kreditnom oznámení. Kreditné oznámenie je písomná informácia poisťiteľa, odkedy a pre ktorého odberateľa aká poistná suma a za akých podmienok sa poskytuje. Končí pre všetky pohľadávky z budúcich dodávok a služieb po zrušení poisťnej ochrany poisťiteľom, pri prekročení úverového limitu zákazníkom a v dôsledku vzniku poisťnej udalosti u odberateľa. Poistná ochrana zanikne pre všetky pohľadávky poisteného pri zániku poisťnej zmluvy.

POISTENIE ÚVEROVANÉHO INVESTIČNÉHO TOVARU

Toto poistenie je vlastne poistením pre prípad zmarenia pohľadávky, ktoré zabezpečuje dodávateľa v prípade rizika, že kúpna cena nebude celkom alebo zčasti zaplatená. Predmetom poistenia je zmarenie kreditovanej pohľadávky na zaplatenie kúpnej ceny, za dodávku investičného tovaru, ako aj za dodávku investičného celku (podniku) v prípade platobnej neschopnosti dlžníka. Zahraničné poisťovne zvyknú v tomto prípade dojednávať združené poistenie. Na základe takejto súbornej poisťky, ktorá poskytuje poistnú ochranu tak predávajúcemu, výrobcovi alebo obchodníkovi, poistený preberá ponukovú povinnosť za každú jednotlivú pohľadávku, za ktorú prevzal ručenie poisťiteľ po preskúmaní bonity úveru.

Z poistenia úverovaného investičného tovaru poisťovňa nahradí 80 % zmarenej pohľadávky s prihliadnutím na hodnotu predmetu pohľadávky a na hodnotu vráteného investičného tovaru dodaného pod výhradou vlastníckeho práva v prípade zastavenia platby.

Poistenie úverovaného investičného tovaru sa ako samostatný druh poistenia úverov vyvinulo z poistenia tovarových úverov. Pri jeho vytvorení sa bral zreteľ na osobitosti rizík pri dodávke investičného tovaru, resp. investičných celkov, najmä na to, že úverová istota sa zvyšuje prostredníctvom toho, že predávajúci dodáva investičný tovar len pod príslubom výhrady vlastníckeho práva a na dobu úverovania.

Svoj význam má toto poistenie nielen v tom, že za dodávateľa investičného tovaru preberá riziko platobnej neschopnosti podmienené zmarením pohľadávky, ale aj v tom, že dodávateľovi uľahčuje financovanie úverovanej pohľadávky na kúpnu cenu prostredníctvom svojej banky.

POISTENIE SPOTREBITEĽSKÝCH ÚVEROV

Poistenie spotrebiteľských úverov sa vyvinulo z poistenia splátkových

úverov, ktoré sa rozšírilo v 50. a v 60. rokoch nášho storočia. Poistenie splátkových úverov sa vzťahovalo na pohľadávky za poskytnuté malé úvery, ktoré sa splácali po častiach a pôžičky poskytované špecializovanými splátkovými bankami pre súkromné osoby a osoby vykonávajúce slobodné povolanie pre prípad platobnej neschopnosti. Toto poistenie sa vzťahovalo aj na účelové pôžičky na splátky alebo na splácanie po častiach, poskytované súkromnými bankami, ktoré sa poisťovali proti tomuto riziku.

Poistenie spotrebiteľských úverov je poistením pre prípad zmarenia pohľadávky. Týmto poistením sa poisťuje riziko, že príjemca úveru alebo majiteľ žiro konta v dôsledku svojej nesolventnosti nemôže splácať svoj splátkový úver alebo rámcový (disponibilný) úver, resp. peňažný ústav nemôže na základe šekovej garancie získať späť od oprávneného vlastníka šeku vyplatené peniaze z dôvodu jeho platobnej neschopnosti. Na základe tohto poistenia sa hradí až 80 % zmarenej pohľadávky.

Od iných druhov úverového poistenia sa toto poistenie líši tým, že príjemcami úveru sú prevažne súkromné osoby, o ktorých sa veľmi ťažko získavajú informácie. Poistenými sú úverové peňažné ústavy (banky a sporiteľne). Nemecké poisťovne pri úveroch do sumy 30 000 DEM nevyžadujú skúmanie solidnosti klienta. Spoliehajú sa na právo kontroly bánk, že tieto preskúmali solidnosť svojich klientov „so starostlivosťou dobrého obchodníka“. Poisťovňa však v každom prípade skúma, či banka dodržala zásady platné pre poskytnutie úveru. V praxi niektorých poisťovní došlo k špecializácii tohto druhu poistenia a rozlišuje sa medzi: poistením disponibilného úveru, poistením splátkového úveru, poistením šekových poukážok a poistením kreditných kariet. Poistenie disponibilných kreditov je poistením pohľadávok úverových peňažných ústavov za poskytnutie disponibilných úverov a za prevod peňažných súm na žiro konta súkromných osôb proti riziku ich platobnej neschopnosti.

Poistenie šekových poukážok je poistením proti škodám, ktoré vzniknú klientom peňažných ústavov v dôsledku

zneužitia šekovej knižky trefou osobou. Poistná ochrana sa vzťahuje aj na hrubú nedbanlivosť majiteľa šeku. Poistníkom (ten kto uzavrel zmluvu s poisteným) je peňažný ústav, poisteným je majiteľ šekovej knižky. Výška poistného je zahrnutá do šekových poplatkov a možno pri nej dojednať aj spoluúčasť poisteného. Pri tomto poistení možno pripoistiť aj zneužitie šekovej knižky pri použití peňažného automatu.

Na základe poistenia kreditnej karty sa emitentovi karty hradí škoda z kreditnej karty, ktorá mu vznikne v dôsledku zneužitia kreditnej karty trefou osobou. Nejedná sa tu teda o poistenie vlastníka kreditnej karty, ale poistenie emitenta, pretože majiteľ kreditnej karty zodpovedá za škodu len do ohlásenia vzniku škody a najviac do určitej peňažnej sumy (napr. v Nemecku do 100 DEM). Riziko zneužitia je teda naďalej u emitenta karty.

POISTENIE KAUCIE

Poistenie kaucie sa považuje za formu úverového poistenia, hoci podľa legislatívy Európskej únie tvorí samostatné poistné odvetvie. Vzniklo na začiatku 20. storočia v dôsledku rozvoja rôznych úverových obchodov. Špeciálnymi druhmi poistenia kaucie bolo colné a daňové poistné rukojemstvo.

Poistenie kaucie sa vytvorilo ako substitút bankových garancií a od začiatku sa považovalo za snahu ovládnuť bankovú sféru poisťovníctvom. Toto súperenie viedlo napr. vo Francúzsku k známej dohode Renaudin, ktorú obe finančné skupiny podpísali 11.12.1952 a prakticky viedla k rozdeleniu sfér vplyvu. Na základe tejto dohody boli vylúčené z činnosti poisťovní garančné úverové operácie, s výnimkou colných záruk. To napokon viedlo k tomu, že na rozdiel od iných štátov sa poistenie kaucie vo Francúzsku prestalo vykonávať.

Na základe poistenia kaucie preberá poisťovňa na základe poverenia poisteného v prospech tuzemského alebo zahraničného veriteľa ručenie, garancie a bondy na zabezpečenie zákonných a zmluvných záväzkov, ktorých dlžníkom je poistený. Z ekono-

mickeho hľadiska poistenie kaucie zodpovedá úverovému rukojemníctvu (aval) bánk. Právnym základom tohto poistenia sú všeobecné poistné podmienky pre avalové úvery.

Z poistno-právneho hľadiska je poistenie kaucie zmluvou v prospech tretieho. Poisteným je dlžník (hlavný dlžník), oprávneným z poistenia je veriteľ dlžníka. Medzi poisťovňou a veriteľom sa uzatvára zmluva o ručení, ktorého obsah vychádza z listiny o ručení. Na jej základe sa poisťovňa voči veriteľovi zaväzuje, že v prípade poistnej udalosti zaplatí sumu ručenia, a tým uspokojí nárok veriteľa v prípade škody spôsobenej platobnou neschopnosťou hlavného dlžníka, resp. pri jeho neochote platiť napriek oprávnenosti nároku. Takýmto spôsobom možno poistiť peňažný ústav pre prípad platobnej neschopnosti voči klientom.

Poisťovni vznikajú v dôsledku osobitosti poistenia kaucie špeciálne práva voči poistenému; právo kontroly majetkových pomerov, informácie o dohodách s inými úverovými peňažnými ústavmi, možnosť nárokovieť vyplatenú sumu v rámci regresu, osobitné výpovedné dôvody.

Za poistnú ochranu má poisťovňa nárok na poistné, ktoré sa nazýva rukojemnícka provízia (Avalprovisi-on). V praxi predstavuje sumu, ktoré sa rovná určitému percentu za ručnú sumu za dobu trvania rukojemníctva. Plati sa ročne vopred. V prípade predčasného zániku zmluvy sa nespotrebované poistné vracia poistenému. Pre toto poistenie sa v praxi stanovuje minimálna suma poistného.

Kritériami pre výpočet výšky poistného v odvetví poistenia kaucie sú: úverová dôveryhodnosť poisteného, druh preberanej záruky, výška rámca ručenia. V prípade poistenia straty dôvery sa pri stanovení výšky poistného vychádza z počtu osôb, poistnej sumy, vnútropodnikových bezpečnostných opatrení a pod.

POISTENIE ŠKÔD SPÔSOBENÝCH SPRENEVEROU

Poistenie škôd spôsobených spreneverou sa považuje za druh poistenia úverov, ktorý poistenému poskytuje

poistnú ochranu pre prípad majetkových škôd, ktoré mu vzniknú v dôsledku protiprávneho konania jeho zamestnancov.

Poistenými môžu byť fyzické, ako aj právnické osoby, ktoré v rámci pracovnoprávneho alebo služobného pomeru zamestnávajú pracovníkov. Okrem majetkových škôd spôsobených úmyselným konaním (lúpež, krádež, sprenevera), možno pripoistiť aj škody, ktoré vzniknú na majetku poisteného v dôsledku nedbanlivosti jeho zamestnancov alebo aj bez ich zavinenia (hospodárske riziko). Z tohto poistenia sa hradia zásadne len priame majetkové škody. Nehradia sa škody na osobe a nepriame škody (napr. strata na zisku, úrokoch a pod.). Poisteným sa ukladá povinnosť, aby výber svojich zamestnancov vykonal s čo najväčšou starostlivosťou. Medzi osobitné druhy tohto poistenia patrí poistenie pre prípad zneužitia počítačových údajov a osobné poistenie kaucie.

...

Poistenie úverov - s výnimkou poistenia vývozných úverov - sa na Slovensku nevykonáva už bezmála 50 rokov. Hoci banková sféra už ponúka všetky úverové produkty na európskej úrovni, nemožno to povedať o sfére poisťovníctva. Na renesanciu úverového poistenia musíme ešte ešte chvíľu počkať. Účelom tohto príspevku bolo poukázať na jednotlivé druhy a formy úverových poistení, ktoré sa bežne vo svete vykonávajú a naznačiť možné smery vývoja úverového poistenia aj na Slovensku.

POSTAVENIE A ÚLOHY SLOVENSKEJ SPORITELNE, a. s.

Ing. Norbert Tenczer
Slovenská sporiteľňa, a. s.

Transformácia na akciovú spoločnosť

Rok 1993 bol prvým rokom samostatnej existencie SR. Politické a ekonomické osamostatnenie SR však vytvorilo možnosť zosúladiť hospodársku politiku krajiny s parametrami vnútorného ekonomického prostredia a zároveň formovať takú orientáciu hospodárskej politiky, ktorá by stimulovala partnerské zapojenie slovenskej ekonomiky do medzinárodných hospodárskych vzťahov.

Zvýraznená proklamácia štrukturálnych špecifik slovenskej ekonomiky nespochybnila transformačné smerovanie hospodárskej politiky, ani už dosiahnutú úroveň transformácie vlastníckych práv, liberalizácie cien a zahraničného obchodu.

Od 1. 1. 1993 vstúpili do platnosti ďalšie reformy systémového charakteru, ktoré potvrdili trhovú orientáciu transformačného procesu v SR. Bola to predovšetkým daňová reforma, ktorá vytvorila daňovú sústavu konformnú so súčasným štandardom v trhovom ekonomickom prostredí. Po vytvorení nezávislej centrálnej banky (Národnej banky Slovenska) sa dynamicky rozvíjal bankový sektor, ako aj inštitúcie kapitálového trhu.

Nástup ekonomickej reformy vyvolal zložitý proces transformácie ekonomiky, prestavbu bankového systému a s ňou súvisiacu zásadnú zmenu stratégie Slovenskej sporiteľne, a. s.

Začiatok zmien v charaktere sporiteľne ako peňažného ústavu nastal hneď po revolučnom roku 1989, kedy

bol prijatý nový zákon o bankách a sporiteľniach. Predznamenal začiatok transformácie klasickej sporiteľne zbierajúcej vklady od obyvateľov na plnohodnotnú komerčnú banku.

V priebehu 1. vlny kupónovej privatizácie sa zásadne zmenili vlastnícke vzťahy rozhodujúcej väčšiny bánk a poisťovní, okrem Slovenskej sporiteľne (SLSP), ktorá ako jediná peňažná inštitúcia ostala až do apríla tohto roka štátnym peňažným ústavom. Transformácia sporiteľne na akciovú spoločnosť začiatkom tohto roka je jeden z ďalších krokov na ceste k budovaniu silnej komerčnej banky.

V súvislosti s procesom prebudovania sporiteľne na komerčnú banku, mení sa štruktúra klientov a produktová stratégia banky je podriadená novým požiadavkám náročnejšej fyzickej i právnickej klientely.

Zmeny v stratégii depozitnej politiky SLSP, a. s., sa realizovali najmä v troch rovinách:

- zmena štruktúry tvorby primárnych korunových a devízových zdrojov; cha-

rakterizovaná novou štruktúrou klientov,

- zmena aktívnych obchodov s voľnými zdrojmi, charakterizovaná znížením podielu zdrojov obchodovaných na medzibankovom trhu v prospech emisie úverov,

- diverzifikácia zdrojov medzi novovzniknuté komerčné banky.

Vzhľadom na ekonomický vývoj a postavenie sporiteľne v konkurenčnom prostredí sa nevyhnutne prejavila tendencia k výraznej diverzifikácii a úbytku klasických primárnych korunových zdrojov od obyvateľstva. Bol to dôsledok vplyvu mnohých faktorov, napr. predovšetkým prelievanie časti korunových úspor do valút, tzv. „dolarizácia vkladov a diverzifikácia úspor ako dôsledok konkurenčného vplyvu bánk, prelievanie časti zdrojov do nových foriem kapitalizácie voľných zdrojov súvisiacich so vznikom kapitálového trhu, ako aj investície voľných zdrojov do začínajúcich podnikateľských aktivít drobných a stredných podnikateľov.

Okrem týchto faktorov vplýval na pokles primárnych zdrojov aj rast životných nákladov, prehĺbovanie príjmovej diferenciácie obyvateľstva a s tým spojená diferenciácia vkladov, vplyv 1. vlny kupónovej privatizácie a proces veľkej privatizácie, ako aj očakávaný vplyv pripravovaného zákona o poistení vkladov.

Predpokladáme, že vplyv uvedených faktorov hlboko ovplyvní vývoj miery sporivosti obyvateľstva, spomali príliv nových zdrojov od obyvateľstva. Výrazne tiež zvýši diverzifikáciu existujúcich úspor do nových produktov

banky, ale i vo forme rozptylu časti primárnych zdrojov do iných bánk, ktoré SLSP, a. s. spravuje.

Produktová stratégia banky doneďava tradične orientovaná na obyvateľstvo sa bude zameriavať na:

- maximálnu aktivizáciu tradičných (obľúbených) produktov,
- postupné nasadzovanie nových produktov v korunovej i devízovej oblasti, zameraných na získavanie novej klientely.

V oblasti prebudovávania sporiteľne na komerčnú banku sme svojou doterajšou produktovou stratégiou už získali popri fyzickej klientele i nové významné skupiny klientov.

V súčasnosti tvoria klientelu banky:

- fyzické osoby,
- drobní a strední podnikatelia,
- špecifické skupiny klientov.

Produktová politika banky

Produkty pre obyvateľstvo

SLSP, a. s., má najširšiu skupinu produktov pre fyzickú klientelu, čo vyplýva z jej dlhoročnej výraznej orientácie na trhu.

Ponuka sa rozšírila o veľmi úspešné produkty pre deti a mládež - detský vklad, študentský sporiteľský účet a úplne nový produkt - vkladnú knižku pre deti a mládež.

Významné miesto v produktovej stratégii banka venuje aj emisiám nových vkladových listov (krátkodobých i dlhodobých) a príprave nového kartového programu k SŽÚ v oblastiach, v ktorých má sporiteľňa najširší servis služieb. V súčasnosti sa pripravuje on-line prepojenie ATM, ktoré je na trhu v počte 158 kusov. V najbližšom čase sa tento počet zvýši na 230. Po ukončení prác na on-line prepojení kartových visa-produktov ich SLSP, a. s., rada ponúkne aj pre iné banky s cieľom posilniť ATM sieť na Slovensku.

Produkty pre malých a stredných podnikateľov

Uvedená skupina klientov využíva komplexné úverové a depozitné korunové i devízové služby banky. Okrem klasických produktov - vedenia bežných účtov im ponúkame rôzne typy

terminovaných vkladov. Úrokový efekt je znásobený od voľby typu vkladu a stability jeho viazanosti (terminované vklady s možnosťou a bez možnosti predčasného výberu).

Pre náročnejších klientov SLSP, a. s., úspešne uviedla na trh produkt „HOME BANKING“, ktorý umožňuje klientom na diaľku bez osobnej návštevy komunikovať a zadávať príkazy na svojom účte.

Klientom s väčším objemom voľných zdrojov umožňujeme operatívne lukratívne operácie v rámci „CUSTOMER SERVICE“.

Produkty pre vybranú klientelu

Pre strategicky významných klientov banka poskytuje produkty osobitne prispôbené ich požiadavkám.

Ide napr. o spoluprácu s RM-S Slovakia, inkasný systém zo SŽÚ a BÚ pre veľké podniky, ako napr. ZSE.

Mimoriadne služby poskytujeme aj veľkým inštitucionálnym klientom za vzájomne výhodných podmienok pre obe strany.

Inovácia produktov v devízovej oblasti

Inovácia produktov v devízovej agende SLSP, a. s., je determinovaná medzinárodne platnými štandardmi v typológii produktov predovšetkým v platobnom styku a platobných nástrojov a samozrejme cenami, ktoré tvorí medzinárodný devízový trh. Napriek zákonitostiam devízových trhov platia v našich podmienkach určité špecifiká, ktorých uplatňovanie je ťažko porovnateľné so zahraničím. Vychádzajú z vnútornej zameniteľnosti Sk, obmedzeného prístupu fyzických osôb k devízam a v neposlednom rade z anonymity vlastníka účtu, pokiaľ ide napr. o devízové vkladné knižky.

História devízovej agendy v SLSP, a. s., nie je dlhá, datuje sa od roku 1991, kedy sa začalo s prvými zmenárskymi činnosťami. Dnes pokrýva sporiteľňa asi 23 % devízového trhu na strane pasív komerčných bánk a 58,14 % slovenského devízového trhu na strane aktívnych operácií. Tento údaj pritom nezahŕňa devízové obchody realizované na zahraničných trhoch. Nielen tieto výsledky, ale tiež škála a kvalita produktov devízovej agendy, kvalitatívne porovnávaná

predovšetkým s tradične kooperujúcimi nemeckými a rakúskymi bankami, prináša pre SLSP, a. s., výrazný efekt. Tomuto faktoru prikladá banka práve v týchto rokoch veľký význam, keď výrazne mení svoj charakter na pínodhodnotnú komerčnú banku a stabilizuje svoju pozíciu i v oblastiach, kde sa v minulosti tradične profilovali predovšetkým typické komerčné banky.

Výhody spojenia klasického sporiteľníctva a devízovej agendy sa najvýraznejšie prejavili v r. 1993, keď uviedla SLSP, a. s., ako prvá slovenská banka na trh devízovú vkladnú knižku. Tento produkt ako prejav konzervatívnej formy sporenia si okamžite našiel svoj okruh klientely a napomohol v roku 1993 360 % nárast devízových pasív banky. Pri dôslednom uplatňovaní prijatej stratégie sporiteľne, ktorá umožnila orientáciu na inštitucionálnych klientov, sa prejavila dôsledná príprava zahraničného platobného styku. Po prípravnej fáze sa začali aktívne používať na realizáciu platieb klientov dokumentárne akreditívy - importné, exportné, dokumentárne inkasá - importné, exportné, rozvinul sa systém vydávania a akceptácie bankových garancií, avalovania zmeniek.

Od 1. júla 1993 bola sporiteľňa napojená na medzinárodný platobný systém S.W.I.F.T., ktorého aktívne využitie sa okamžite stalo nevyhnutnou podporou pre špeciálne „hedgingové“ operácie klientom customer servisu.

Škála ponuky produktov „dealing roomu“ sporiteľne sa stala pre vybraných inštitucionálnych klientov bázou pre každodenný servis k ich pravidelným zahraničnoobchodným operáciám.

Sporiteľňa, ktorá je však naďalej dominantnou bankou súkromnej fyzickej klientely, realizuje v oblasti zahraničného platobného styku i tisícky mimoriadne prácnych položiek v prospech svojich klientov - fyzických osôb, kde ide predovšetkým o pravidelný príjem, príp. dôchodok.

Z dôvodu profilácie sporiteľne je preto ťažké porovnávať obrát i počet položiek s bankami orientovanými na podnikateľskú sféru.

Popri devízových účtoch, terminovaných účtoch, devízových vkladných knižkách ponúka sporiteľňa ako prvá a zatiaľ jediná slovenská banka pre svojich klientov medzinárodné Business a Classic karty, v systéme VISA International. Pripravuje sa vydanie

GOLD karty pre najprominentnejšiu klientelu.

Aktívne operácie

Ak hovoríme o úverovom portfóliu sporiteľne, máme na mysli predovšetkým rozmiestňovanie depozit v iných bankách, úvery a pôžičky.

Z celkovej výšky asi 110 mld. Sk primárnych vkladov predstavujú poskytnuté úvery necelú 45 % rozpočítanosť.

Prevažnú časť objemu poskytnutých úverov tvoria sociálne pôžičky mladým manželom a na kúpu družstevných bytov, ktoré sporiteľňa prestala poskytovať v roku 1991.

Po ukončení vyrovnávania rozdielu úrokových sadzieb z poskytovaných sociálnych pôžičiek štátnym rozpočtom bola táto služba nahradená stavebným sporením, kde sporiteľňa s nemeckými a rakúskymi stavebnými sporiteľňami založila Prvú stavebnú sporiteľňu, a. s., (PSS).

Dnes filiálky a ústredie sporiteľne poskytujú prostredníctvom PSS stavebné sporenie, ako jeden z nových produktov poskytovaných sporiteľňou.

Poskytovanie sociálnych pôžičiek, financovanie malej privatizácie, ako aj účasť na veľkých konzorciálnych úveroch odčerpali značnú časť zdrojov vďaka trvalému pôsobeniu štátnych orgánov na sporiteľňu ako štátny peňažný ústav.

V podmienkach akciovej spoločnosti je koncepcia ďalšieho poskytovania úverov založená prísne na návratnosti a efektívnosti poskytovaných zdrojov.

Preto sa sporiteľňa bude aj naďalej pri poskytovaní úverov obracať predovšetkým na fyzickú klientelu s ponukou nových foriem pôžičiek, napr. na odkúpenie bytov do osobného vlastníctva, pôžičky študentom, hotovostné pôžičky.

V skupine malých a stredných podnikateľov bude sporiteľňa prísne postupovať pri poskytovaní úverov len klientom našej banky s podmienkou vedenia bežného účtu a s možnosťou poskytovania tak rozvojových - investičných úverov, ako aj prevádzkových (formou zavádzania revolvingových úverov).

Silnú skupinu budú predstavovať veľkí inštitucionálni klienti, kde bude sporiteľňa popri komplexnom financovaní vyžadovať devízové inkasá ako jeden z možných zdrojov získavania devízových prostriedkov.

Vznikom akciovej spoločnosti dochádza k zmene formy riadenia sporiteľne. Direktívny spôsob riadenia a zodpovednosť generálneho riaditeľa sa nahradila kolektívnym riadením predstavenstva.

Zodpovednosť a právomoci za jednotlivé agendy a oblasti chodu sporiteľne boli prenesené na jednotlivých generálnych riaditeľov divízií a členov predstavenstva.

Na zmenu systému riadenia nadvä-

zuje zmena organizačnej štruktúry, organizačného a kompetenčného poriadku.

V súčasnosti so systémovými zmenami v procese transformácie sporiteľne na akciovú spoločnosť bude pre nové orgány spoločnosti nevyhnutné naplniť stratégiu Slovenskej sporiteľne v takej miere, aby boli s výsledkami spokojní akcionári, pracovníci banky, ale predovšetkým klienti tejto bankovej inštitúcie.

ZASADANIE BANKOVÝCH RÁD MBHS A MIB

V dňoch 11.-13. októbra 1994 sa v hlavnom meste Mongolska Ulánbátare uskutočnilo riadne zasadanie bankových rád Medzinárodnej banky pre hospodársku spoluprácu (MBHS) a Medzinárodnej investičnej banky (MIB). Národnú banku Slovenska zastupoval na rokovaní Ing. Pavúk a Ing. Martvoň.

V MBHS i MIB naďalej pretrvávajú zložitá situácia. Časť akcionárov oboch bánk si neplní svoje záväzky, v dôsledku čoho banky nie sú schopné plniť svoju dlhovú službu. Rozhodujúcim spôsobom vplyva na situáciu v bankách postoj hlavného akcionára - Ruskej federácie. Delegácie zúčastnených strán prejavili záujem zachovať existenciu oboch bánk a hľadať možnosti oživenia ich činnosti. Základným predpokladom ďalšej činnosti je však vysporiadanie dlhov časťou akcionárov.

Na zasadnutí bola prerokovaná a odsúhlasená doterajšia činnosť bánk a schválený plán na budúci rok. Čo sa týka Ruskej federácie, vyjadrila odhodlanie riešiť súčasnú krízovú situáciu v bankách. Toto riešenie však spája s celkovou problematikou zadĺženia Ruskej federácie, ktorá sa v súčasnosti prerokúva na úrovni Londýnskeho a Parížskeho klubu. Vzhľadom na to, že v súčasnosti sú rozhovory Ruska s Londýnskym klubom v záverečnej etape a v blízkej budúcnosti sa očakáva dohoda, na zasadnutí bánk sa dohodlo, že sa počká na výsledky týchto rozhovorov a v nadväznosti na ne bude možné vysporiadať aj dlhy Ruskej federácie voči MBHS a MIB.

Slovenská republika má v súčasnosti v oboch bankách po dvoch zástupcoch, čiže všetky funkčné miesta, ktoré má ako akcionár, sú obsadené. V MBHS nás zastupuje Ing. Dmitrenko a Ing. Schrammová a v MIB Ing. Hromý a Ing. Brunovský.

Jamné zasadanie bankových rád sa uskutoční v dňoch 16.-18. mája 1995 v Moskve.

Slovenská delegácia na rokovaní bankových rád MBHS a MIB - sprava Ing. Troják, CSc., Ing. Dmitrenko, Ing. Martvoň a Ing. Pavúk

PERSPEKTÍVA KOMUNÁLNEHO FINANCOVANIA

*Ing. Jozef Mibalik
Prvá komunálna banka, a. s.*

Realizáciou rozvojových programov - financovaním bytovej výstavby, infraštruktúry, ekologických a energetických zariadení sa vytvárajú podmienky na zefektívnenie a zrýchlenie procesu transformácie a zvýšenie konkurenčnej schopnosti ekonomiky. Prikklady zo svetovej ekonomiky ukazujú, že vytvorením podmienok na expanziu komunálneho sektora sa zvyšuje zamestnanosť a vytvárajú sa podmienky na zakladanie nových podnikateľských aktivít v regiónoch.

Vyplyva to aj zo skutočnosti, že možnosti štátneho rozpočtu sú limitované a determinované náročnosťou výdavkov na zdravotníctvo, školstvo a sociálnu sféru. Preto je nevyhnutné v maximálnej miere využiť možnosti, ktoré poskytuje systém komunálneho financovania.

Hospodárenie samospráv

Samosprávy hospodária s príjmami, ktoré sú tvorené z vlastných príjmov a výnosov z republikových daní a ktoré slúžia na zabezpečenie základných funkcií miest a obcí. Založenie rozvojových programov len z vlastných príjmov miest a obcí v horizonte jedného roka nie je možné. Pri analýze príjmovej časti rozpočtov samospráv rozhodujúcou skupinou vlastných príjmov rozpočtov obcí sú zdroje vytvárané v rámci vlastného hospodárstva a činnosti obcí, ako aj

Komunálne financovanie tvorí významnú súčasť verejných financií. História komunálneho financovania na Slovensku sa datuje od vzniku samospráv ako nástupcov bývalých národných výborov. Význam komunálneho financovania ako akcelérатора ožiovacích procesov v ekonomike narastá najmä v procese ekonomickej transformácie.

výnosy daní a poplatkov, ktorých správcom sú zo zákona obce. Plánovanou položkou, ktorá by mala zabezpečiť zvýšenie príjmovej stránky rozpočtu, sú výnosy daní z nehnuteľností. Tie sú príjmami rozpočtu obce, ktorá vykonáva správu tejto dane. Prax však ukazuje, že zlou ekonomickou situáciou časti platcov daní (poľnohospodárskych družstiev) sa táto položka nenapĺňa podľa plánovaných predpokladov. Priame finančné vzťahy medzi štátnym rozpočtom a rozpočtami obcí tvoria už len menšie percento a sú určené na investičné a neinvestičné potreby pre mestskú hromadnú dopravu a zabezpečenie samosprávnych funkcií obcí s počtom obyvateľov do 5000.

Komunálny dlh vo svete

Jednou z foriem založenia komunálnych rozvojových programov je realizovanie projektov formou komunálneho dlhu. Najviac rozvinutý a prepracovaný systém komunálneho dlhu je v USA. Financovanie prebieha formou emisií komunálnych dlhopisov, ktoré predstihli z hľadiska ich objemu a počtu emisií podnikové dlhopisy. Celý systém komunálneho financovania obsahuje podrobne rozpracované metódy a postupy prípravy, hodnotenia, uvádzania na trh, obchodovania a splácania komunálneho dlhu.

(Pokračovanie na str. 21)

ZOZNAM BÁNK NA ÚZEMÍ SR

(stav k 30. 9. 1994)

Prehľad činných obchodných bánk a sporiteľní

1. Všeobecná úverová banka, a. s.

Námestie SNP 19, 818 56 Bratislava
Prezident: **Ing. Jozef Mudrík**
Telefón: 07/ 367 428, 319 222, 307 111
Fax : 07/ 321 483
Telex : 07/ 927 71, 932 97, 933 47
Základné imanie: 2 039,1 mil. Sk
Začatie činnosti: 1. január 1990

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

2. Slovenská sporiteľňa, a. s.

Námestie SNP 18, 816 07 Bratislava
Prezident: **Ing. Norbert Tenczer**
Telefón: 07/ 2020370
Fax : 07/ 367 087
Telex : 07/ 93 300
Základné imanie: 2 074,2 mil. Sk
Začatie činnosti: 1. január 1969

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

3. Slovenská záručná banka, š. p. ú.

Kutlíkova 17, 852 99 Bratislava
Generálny riaditeľ: **Ing. Jozef Drška**
Telefón: 07/ 836 732
Fax : 07/ 836 909
Základné imanie: 376,2 mil. Sk
Začatie činnosti: 1. september 1991

Špecializovaná banka bez povolenia na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

4. Tatra banka, a. s.

Vajanského nábrežie 5, 810 06 Bratislava
Generálny riaditeľ: **Ing. Milan Vrškový**
Telefón: 07/ 452 111, 452 249

Fax : 07/ 334 656

Telex : 07/ 926 44

Základné imanie: 401,7 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. október 1990

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

5. Slovenská poľnohospodárska banka, a. s.

Vajnorská 21, 832 65 Bratislava
Generálny riaditeľ: **Ing. Ľudovít Pósa, CSc.**
Telefón: 07/ 215 007
Fax : 07/ 215 121
Základné imanie: 800,0 mil. Sk
Začatie činnosti: 1. január 1991

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

6. Ľudová banka Bratislava, a. s.

Námestie SNP 15, 810 00 Bratislava
Predseda predstavenstva: **Karl Mayr-Kern**
Telefón: 07/ 367 049, 367 278
Fax : 07/ 363 794, 323 586
Telex : 07/ 926 49
Základné imanie: 300,0 mil. Sk
Začatie činnosti: 1. marec 1992

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

7. Investičná a rozvojová banka, a. s., Bratislava

Štúrova 5, 818 55 Bratislava
Prezident: **Ing. Jozef Tkáč**
Telefón: 07/ 389 2500
Fax : 07/ 363 484
Základné imanie: 650,0 mil. Sk
Začatie činnosti: 27. február 1992

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

8. Devín banka, a. s.

Františkánske námestie 8, 811 01 Bratislava
Generálny riaditeľ (poverený výkonom funkcie):
Doc. Ing. Ivan Jakúbek, CSc.

Telefón: 07/ 331 029, 331 005

Fax : 07/ 332 311

Základné imanie: 499,05 mil. Sk

Začatie činnosti: 9. október 1992

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

9. Prvá stavebná sporiteľňa, a. s.

Dunajská 72, 814 88 Bratislava

Predseda predstavenstva: **JUDr. Ján Roland Burger**

Telefón: 07/ 361 331, 361 334

Fax : 07/ 361 422

Základné imanie: 300,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 16. november 1992

Špecializovaná banka bez povolenia na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

10. Istrobanka, a. s.

Laurinská 1, 811 01 Bratislava

Generálny riaditeľ: **Ing. Ivan Šramko**

Telefón: 07/ 332 604

Fax : 07/ 331 744

Základné imanie: 1 000,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. december 1992

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

11. Priemyselná banka, a. s., Košice

Boženy Němcovej 30, 040 61 Košice

Generálny riaditeľ: **Doc. Ing. Jaroslav Maričák, CSc.**

Telefón: 095/ 326 41-5, 354 11-4

Fax : 095/ 303 11, 353 26

Základné imanie: 1 001,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 9. december 1992

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

12. Poštová banka, a. s., Bratislava

Gorkého 3, 814 99 Bratislava, P.O.Box 149

Prezident: **Ing. Milan Lónčík**

Telefón: 07/ 330 155

Fax : 07/ 331 413

Základné imanie: 350,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

13. Konsolidačná banka, š. p. ú.

Cintorínska 21, 814 99 Bratislava

Generálny riaditeľ: **Ing. Ján Pichoňský, CSc.**

Telefón: 07/ 321 387

Fax : 07/ 321 353

Základné imanie: 2 357,5 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. január 1993

Špecializovaná banka bez povolenia na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

14. Prvá komunálna banka, a. s.

Hodžova 9, 010 01 Žilina

Generálny riaditeľ: **Ing. Jozef Mihalik**

Telefón: 089/ 645 035

Fax : 089/ 488 37

Telex : 089/ 725 45

Základné imanie: 447,1 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. február 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

15. Slovenská kreditná banka, a. s., Bratislava

Námestie SNP 13, 814 99 Bratislava, P.O.Box 97

Generálny riaditeľ: **Ing. Štefan Veselovský**

Telefón: 07/ 321 021

Fax : 07/ 321 021

Základné imanie: 411,5 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. marec 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

16. Stavebná sporiteľňa VÚB - Wüstenrot, a. s.

Stará Prievozská 2, 820 09 Bratislava

Riaditeľ: **Ing. Joachim Kučera**

Telefón: 07/ 687 11

Fax : 07/ 232 422

Základné imanie: 300,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 2. jún 1993

Špecializovaná banka bez povolenia na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

17. Credit Lyonnais Bank Slovakia, a. s.

Medená 22, 811 02 Bratislava

Generálny riaditeľ: **Ing. Vladimír Valach**

Telefón: 07/ 325 320, 325 358

Fax : 07/ 326 209

Základné imanie: 300,0 mil. Sk

Začatie činnosti: 1. jún 1994

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

Zoznam bánk, ktoré nezačali činnosť

1. Dopravná banka, a. s., Banská Bystrica

Ul. ČSA 24, 974 67 Banská Bystrica

Generálny riaditeľ: Ing. Ján Beňo

Telefón: 088/ 752 241

Fax : 088/ 752 241

Základné imanie: 300,0 mil. Sk

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

2. Creditanstalt, a.s. Bratislava

Železničiarska 13, 811 04 Bratislava

Telefón: 494 919

Fax : 494 920

Základné imanie: 300,0 mil. Sk

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

Zoznam pobočiek zahraničných bánk

1. Agrobanka Praha, a. s.

pobočka Banská Bystrica

Kuzmányho 18, 974 43 Banská Bystrica

Riaditeľ pobočky: JUDr. Branislav Petroch

Telefón: 088/ 709 11

Fax : 088/ 724 730

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

2. Banka Bohemia, a. s., Praha - pobočka v likvidácii od 27. 7. 1994

pobočka Košice

Kováčska 63, 040 01 Košice

Riaditeľ pobočky: Ing. Lubomír Kováčik

Telefón: 095/ 6222 587, 6222 589

Fax : 095/ 6222 508

Začatie činnosti: 1. január 1993

3. Banka Haná, a. s., Prostějov

pobočka Nitra

Coboriho 2, 949 01 Nitra

Riaditeľ pobočky: Ing. Peter Jadud

Telefón: 087/ 414 632

Fax : 087/ 410 269

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

4. COOP banka, a. s., Brno

pobočka Bratislava

Štefánikova 47, 811 04 Bratislava

Riaditeľ pobočky: Ing. Anton Vavro, CSc.

Telefón: 07/ 498 158

Fax : 07/ 498 158

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

5. Československá obchodná banka, a.s., Praha

pobočka Bratislava

Lehotského 3, 821 25 Bratislava

Riaditeľ pobočky: Ing. Jozef Šalak, CSc.

Telefón: 07// 361 424, 361 429

Fax: 07/ 361 423

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

6. Ekoagrobanka, a. s., Ústí nad Labem

pobočka Piešťany

Mudroňova 25, 921 01 Piešťany

Riaditeľka pobočky: Ing. Mária Bardíková

Telefón: 0838/ 546 16

Fax : 0838/ 546 12

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

7. Interbanka, a. s., Praha

pobočka Bratislava

Medená ul. 6, 811 06 Bratislava, P.O. Box 810 00

Riaditeľ pobočky: Ing. Marián Jenis, CSc.

Telefón: 07/ 330 617

Fax : 07/ 330 617

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

8. Moravia banka, a. s., Frýdek-Místek

pobočka Žilina

Bottova 7, 010 01 Žilina

Riaditeľ pobočky: Ing. Ivan Rojček

Telefón: 089/ 207 70

Fax : 089/ 300 54

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

9. Internationale Nederlanden Bank, N. V. Amsterdam

pobočka Bratislava

Palisády 36, 816 42 Bratislava, P. O. Box 123

Riaditeľka pobočky: Ing. Marta Hollá

Telefón: 07/ 314 220, 316 716, 316 262, 312 695

Fax : 07/312 367,

Telex: 92658 ING BSK

Začatie činnosti: 1. január 1993

Univerzálna banka s povolením na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

**Zoznam pobočiek zahraničných bánk,
ktoré nezačali činnosť****1. AB Banka, a. s., Mladá Boleslav**

pobočka Bratislava

Křížna 46, 826 59 Bratislava

Riaditeľ pobočky: Ing. Emil Farkaš

Telefón: 662 67

Fax : 215 959

Univerzálna banka bez povolenia na vykonávanie činností v devízovej oblasti.

**Zoznam zastúpení zahraničných bánk
pôsobiacich na území SR****1. Creditanstalt - Bankverein, Viedeň**

Cintorínska 2, 811 08 Bratislava

Telefón: 07/ 326 442

Fax : 07/ 363 168

Vedúci zastúpenia: Ing. Peter Korvín

2. Österreichische Volksbanken AG, Viedeň

Námestie SNP 15, 810 09 Bratislava

Telefón: 07/ 822 168, 823 926

Fax : 07/ 822 981

Vedúci zastúpenia: Ing. Ivan Čarnogurský

3. Banque Paribas, Paríž

Grösslingova 11, 811 09 Bratislava

Telefón: 07/ 499 515

Fax : 07/ 509 73, 364 974

Vedúci zastúpenia: Ing. Dušan Hanuliak

4. Velkomoravská banka, a.s., Hodonín

Sibírska 4, 831 02 Bratislava

Telefón: 07/ 253 121

Vedúca zastúpenia: Ing. Stanislava Veselovská

5. Komerční banka, a.s., Praha

SLOVAKOPRESS, Pribinova 25, 819 02 Bratislava

Telefón: 07/ 210 3977

Fax : 07/ 210 3668

Vedúci zastúpenia: Ing. Anton Trnovský

6. Internationale Nederlanden Bank N. V. Amsterdam

Palisády 36, 816 42 Bratislava

Telefón: 07/ 314 462, 312 367, 316 716, 311 840, 313 941

Fax : 07/ 822 981

Vedúca zastúpenia: Ing. Marta Hollá

7. Société Generale, Paríž

Špitálska 2, 811 08 Bratislava

Vedúca zastúpenia: Ing. Viera Švecová

8. European Bank for Reconstruction and Development, Londýn

Grösslingova 4, 814 18 Bratislava

Telefón: 07/ 367 835

Fax : 07/ 398 314

Vedúci zastúpenia: Igor Tham

9. Zakarpatská obchodná banka "LISBANK"

Fialkové údolie 14, 811 01 Bratislava

Vedúci zastúpenia: JUDr. Vladimír Hirjak

(Dokončenie zo str. 16)

Prostredníctvom upisovania emisií komunálnych dlhopisov sa financujú základné služby terciárnej sféry, výstavba diaľnic, nemocníc, bytová výstavba, energetické stavby prístavných zariadení, budovanie dopravných sietí a pod. Vysoko rozvinutý systém financovania komunálnych dlhopisov si vynútil ich rozdelenie na dve kategórie:

a) **všeobecné dlhopisy**. Sú to cenné papiere emitované štátnou správou a samosprávou, ktoré sú splácané z príjmov (daní, poplatkov).

b) **dôchodkové dlhopisy**. Emitentom je subjekt štátnej správy či samosprávy a sú splácané zásadne z poplatkov a výnosov za užívanie konkrétnej verejnej služby.

Štátne zákony nariaďujú, aký typ dlhopisov je možné použiť na financovanie investičnej akcie. Všeobecne platí, že dôchodkové obligácie sa emitujú vtedy, keď nie je možné získať súhlas voličov s emisiou všeobecných dlhopisov.

Historické danosti začínajúceho sa komunálneho trhu v USA spred roku 1976 sa v mnohom podobajú rodiacim sa komunálnym trhom na Slovensku.

Možnosti komunálneho financovania na Slovensku

Prvý krok k funkčnosti komunálneho trhu na Slovensku sa urobil v roku 1992 daňovým zvýhodnením v rámci novely zákona Národnej rady SR č. 286/92 Zb. o daniach z príjmov. Novela stanovila daňové zvýhodnenie z 15 na 10 % výnosu komunálneho dlhopisu, určených na financovanie stavieb zaradených do režimu bývalej komplexnej bytovej výstavby a dlhopisom určeným na financovanie mestskej hromadnej dopravy. Druhým dôležitým krokom rozvoja komunálneho trhu cenných papierov bolo odpustenie správneho poplatku MF SR pri emisiách komunálnych dlhopisov. Obidve opatrenia vykonané MF SR možno hodnotiť kladne, aj keď by sa privítala vyššia ústretovosť pri snahe o zavedenie úplného daňového oslobodenia.

Keď porovnávame komunálny trh USA a západnej Európy, možno konštatovať, že daňové oslobodenie malo vplyv na rozvoj komunálneho financovania v USA. Zavedením daňového zvýhodnenia pri komunálnych dlhopisoch by sa znížila úroková miera o 2,5 až 3,5 % v porovnaní s podnikovými dlhopismi.

Zníženie úrokovej miery by neumožnilo mestám a obciam samostatne realizovať emisie komunálnych dlhopisov. Druhým dôležitým predpokladom úspešnosti emisií komunálnych dlhopisov je, aby emitent mal možnosť rozložiť si svoj záväzok na obdobie 10 až 15 rokov. Emisia môže byť úspešná, ak bude existovať záujem investorov o investície do dlhodobých cenných papierov, ktorý podmieňuje stabilná ekonomická situácia a miera inflácie. V súčasnosti sa emisia s 5-ročnou splatnosťou považuje za dlhodobú. Nízky záujem investorov investovať do cenných papierov s dlhodobou splatnosťou je ovplyvnený obavami o vývoj makroekonomických veličín, ako aj nedostatkom dlhodobých zdrojov. Pri postupnom splácaní komunálneho dlhopisu je možné rozložiť splácanie emisie na obdobie 10 rokov. Po skončení životnosti dlhopisu sa splatnosť predlži na ďalšie obdobie. Metóda umožní stanoviť splátku počas 5 rokov na úrovni desiatich ročných splátok s poslednou, vysokou splátkou, ktorá sa rozloží na ďalších 5 rokov. Investorovi je umožnené predkupné právo na „pokračujúcu emisiu“, prípadne právo požadovať navrátenie investovaných prostriedkov.

Skúsenosti pri emisiách komunálnych dlhopisov na Slovensku ukazujú, že výhodnejšou formou riešenia komunálneho dlhu v súčasnosti je priame úverovanie. Uprednostňovanie úverov samosprávami pred samotnými emisiami spôsobujú objektívne a subjektívne príčiny. Medzi objektívne príčiny možno zahrnúť: náročnosť prípravy emisií, zrovnateľná dĺžka úverujúceho obdobia pri strednodobých úveroch a emisiách. Za subjektívne príčiny možno považovať nedostatočnú znalosť problematiky a nezaujímajúci menší zaužívaný zvyklosť.

Emisie komunálnych dlhopisov obsahujú náročnú prípravu - od ana-

lyzy rozpočtov mesta, prípravy emisných podmienok, žiadosti na povolenie emisií, rokovanie s investormi po prípravu reklamnej kampane atď. Samosprávy uprednostňujú rýchlejšie a najmä lacnejšie čerpanie úveru pred pomerne časovo a finančne náročnejším procesom emisie komunálnych dlhopisov. Prijatím zákona o daňovom oslobodení komunálnych dlhopisov bude možné zabezpečiť podstatne vyššiu konkurenčnú schopnosť komunálnych dlhopisov vo vzťahu k podnikovým dlhopisom.

I keď podmienky pre súčasných emitentov nie sú najpriaznivejšie, budúcnosť komunálnych dlhopisov je veľmi veľká. Vyplýva najmä z hľadiska chápania ekonomického subjektu samosprávy. Základné imanie miest je vo výške niekoľko miliónov Sk, na rozdiel od mnohých podnikateľských subjektov. Zánik, či bankrot mesta je ťažko predstaviteľný. Hospodárenie miest závisí od naplňovania príjmovej časti rozpočtu formou daní a poplatkov. Emitent - mesto predstavuje stabilného partnera pre investora. Financovanie miest a obcí prostredníctvom komunálnych emisií je perspektívne pri stabilizácii ekonomiky a záujme investorov o dlhodobé investície s pevne garantovaným výnosom. Odvetvie komunálnych cenných papierov môže hrať významnú úlohu v pomoci samosprávy pri zabezpečovaní základných služieb obyvateľstvu.

OZNAM

Sekretariát Asociácie bánk a poisťovní v Bratislave prijme do zamestnania:

- 2 odborných pracovníkov pre oblasť bankovníctva
Kvalifikačné predpoklady: VŠ, 5-ročná prax, znalosť angličtiny.
- 1 administratívnu pracovníčku
Kvalifikačné predpoklady: SŠ, práca s PC, znalosť angličtiny.

Ponuky zasielajte na adresu:
Asociácia bánk a poisťovní
Štefánikova 19
812 71 Bratislava

RIADENIE VONKAJŠIEHO DEVÍZOVÉHO ZADĹŽENIA

SEMINÁR SVETOVEJ BANKY

Odborný seminár sa zaoberal otázkami zahraničného zadĺženia z viacerých pohľadov. Íšlo však najmä o problematiku devízového zadĺženia v makroekonomickom kontexte, monitorovanie vládneho, verejného a krátkodobého zahraničného zadĺženia.

V popredí záujmu bol vzťah riadenia dlhu s riadením štátneho rozpočtu, výpočinná stratégia krajín, právne a inštitucionálne aspekty správy vonkajšieho zadĺženia. Zaujímavá a zároveň dôležitá bola tématika spracúvania a vykazovania údajov o zahraničnom dlhu pre štatistiku, Svetovú banku a iné inštitúcie. Súčasťou programu bola i praktická ukážka možnosti spracúvania údajov a informácií týkajúcich sa vonkajšieho devízového dlhu a nových pôžičiek na počítačoch s prezentovaním demo verzií Svetovej banky - World Bank Debt Reporting System, Crown Agents Financial Advisory Services a DMFAS Programme UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development).

Ďalšou z tém bola i otázka reštrukturalizácie zahraničného dlhu. Z hľadiska Slovenska však mala len informatívny charakter, keďže splácanie devízových záväzkov Slovenskej republiky a Národnej banky Slovenska zahraničným veriteľom v plných objemoch a v stanovených termínoch splatnosti patrí jednoznačne medzi prioritné úlohy centrálnej banky, ktorá ako agent štátu zabezpečuje splácanie

V 1. polroku tohto roku zorganizovala Svetová banka (Debt and International Finance Division) regionálny seminár zameraný na oblasť správy zahraničného zadĺženia. Seminár sa konal v hlavnom meste Bulharskej republiky v Sofii a mal vzdelávací charakter. Bol určený najmä stredným riadiacim pracovníkom z ministerstiev financií a centrálnych bánk jednotlivých krajín strednej a východnej Európy zaoberajúcich sa správou a riadením zahraničného zadĺženia. Zúčastnili sa na ňom zástupcovia dvanástich krajín. Slovenskú republiku na seminári zastupoval Ing. Pavol Kyjac, pracovník odboru bankových obchodov Národnej banky Slovenska, ktorého sme požiadali o krátke zhodnotenie priebehu a výsledkov seminára.

devízového dlhu Slovenska (Ministerstva financií SR).

Jednotlivé témy odprednášali na vysokej úrovni skúsení pracovníci a odborníci zo Svetovej banky, Medzinárodného menového fondu a švédskeho National Debt Office.

Riadenie vonkajšieho zadĺženia je vo všeobecnosti úzko spojené s riadením štátneho rozpočtu, so správou devízových rezerv, s verejnými investičnými programami, celkovým hospodárskym rozvojom a tiež so životnou úrovňou obyvateľstva. Na druhej strane plynulé splácanie vonkajších devízových záväzkov patrí do kategórie činností, ktoré sa podieľajú na vytváraní dôveryhodnosti príslušnej krajiny. Riadenie a správa zahraničného zadĺženia súvisí s optimálnou (únosnou) mierou vonkajšieho devízového dlhu krajiny. Devízové zadĺženie možno vo všeobecnosti merať pomerom základných, štandardne používaných veličín, ktorými sú najmä:

- zadĺženosť k exportu a hrubému národnému dôchodku,
- plnenie dlhovej služby (objem splatených devízových záväzkov) k vládnym príjmom.

Tieto podiely sa považujú za indikátory zadĺženosti krajín.

Riadenie zadĺženia krajiny by malo byť zamerané na využitie bežného rozvoja finančných možností bez náhleho (neočakávaného) zaťaženia platobnej bilancie a problémov v časti vládných príjmov. Z tohto pohľadu výška zdrojov, ktoré si krajina má požičať, závisí najmä od nasledujúcich kalkulácií:

- aký objem zahraničného kapitálu môže ekonomika efektívne prijať (absorbovať),
- aké veľké môže byť zadĺženie bez

toho, aby vytváralo vonkajšie platobné problémy, čiže aká je maximálna, resp. únosná miera zadĺženosti.

Platí, že makroekonomické riadenie vyžaduje poznanie úplných a presných informácií celého vonkajšieho zahraničného dlhu, a to nielen vládneho a súkromného, ale aj z hľadiska štruktúrovania zadĺženia celého krátkodobého dlhu. Mnohé krajiny získavajú údaje o zadĺžení nevládneho sektora od komerčných bánk, ktoré majú najviac údajov o zahraničných aktívach a pasívach jednotlivých subjektov súkromného sektora. Treba však povedať, že monitorovanie zadĺženia súkromného sektora vzhľadom na veľký počet malých transakcií vchádzajúcich do krátkodobého zadĺženia nie je jednoduché.

Vlády vypožičiavateľských krajín by mali zahŕňať zahraničné pôžičky do rámca celkovej hospodárskej politiky. Je to nevyhnutné najmä z dôvodu analyzovania vzťahov medzi investovaním, spotrebou, ekonomickým rastom a novými získanými zdrojmi.

Krajiny strednej a východnej Európy nastúpili cestu transformačného pro-

cesu prechodu od plánovanej ekonomiky na trhovú len pred niekoľkými rokmi. Tieto krajiny vrátane Slovenskej republiky však nepretržite podporuje Medzinárodný menový fond, Svetová banka a ďalšie medzinárodné finančné inštitúcie. Okrem podpory vo forme financovania je dôležitá i pomoc vo forme konzultácií medzinárodných finančných a bankových inštitúcií a získavanie poznatkov zameraných na podporu ich ekonomického rastu a na dosahovanie požadovaného vývoja v týchto krajinách.

Na zabezpečenie kvalitného riadenia zahraničného zadĺženia sú potrebné špecializované miesta, ktoré majú koordinovať úsilie celkového riadenia dlhu. Takýmito výkonnými miestami sú:

- štatistické miesto, ktoré disponuje registráciou všetkých transakcií týkajúcich sa pôžičiek a garancií, pripravuje správy o celkovej situácii v zadĺžení krajiny s projekciou zadĺženosti v najbližšom období,
- kontrolné miesto, ktoré je organizované na strednodobé a dlhodobé ekonomické predpovede s hodnoten-

ním kapacity dlhovej služby vlády a krajiny ako celku,

- vonkajšie finančné miesto, ktoré má konečnú zodpovednosť za finančnú stabilitu krajiny.

Veľmi zaujímavým príkladom je Swedish National Debt Office, ktorý má dôležité skúsenosti v oblasti riadenia dlhu. Umiestnený je oddelene od iných štátnych organizácií. V rámci Debt Office ide o vykonávanie všetkých aktivít monitorovania vonkajšieho zadĺženia krajiny, ako je evidencie pôžičiek, zaznamenávanie transakcií, estimácie vývoja zadĺženia a dlhovej služby, a tiež o vykonávanie komplexnej analytickej činnosti poskytujúcej údaje o stratégii získavania nových pôžičiek (zdrojov) v zahraničí.

Čo sa týka celkového hodnotenia seminára, všetci účastníci ho ocenili ako veľmi užitočný, berúc do úvahy dôležité miesto riadenia vonkajšieho zadĺženia v rámci makroekonomického riadenia regiónu, kde sa príslušné krajiny musia v prvom rade vyrovnáť s požiadavkami súvisiacimi s procesom transformácie centrálne plánovanej ekonomiky na trhovo orientovanú ekonomiku.

Účastníci seminára Svetovej banky v Sofii

ČIPOVÉ KARTY

Plastová karta s čipom

Ak do plastovej karty vyfrézujeme priehĺbeň s priemerom niekoľko milimetrov približne do polovice jej hrúbky, do nej vložíme a zatmelíme čipový modul obsahujúci vlastný čip, pripojený pomocou jemných vodičov termokompresným zvarom k pozlátenému obrazcu kontaktného poľa, ktoré čip aj priehĺbeň zakryje, dostaneme plastovú kartu s čipom, čiže čipovú kartu.

Tento postup je samozrejme veľmi zjednodušený, no v podstate zahŕňa základné výrobné kroky. Aby sme lepšie pochopili funkciu takejto karty, jej vlastnosti a tým aj možnosti uplatnenia, zastavíme sa pri štruktúrach jednotlivých typov čipových kariet podrobnejšie. Cieľom je poukázať na rozdiely v jednotlivých typoch a tým pomôcť pri výbere vhodného typu karty, či už platobnej, identifikačnej alebo inej. Hlavné časti plastovej karty s čipom sú na obr. 1.

Poznámka: Ďalej sa budeme zaoberať kontaktnými čipovými kartami. Pre funkčné vlastnosti bezkontaktných kariet však platí takmer to isté, čo pre kontaktné karty, najmä smart karty. Na rozdiely a špeciálne vlastnosti bezkontaktných čipových kariet upozorníme osobitne.

Kontaktné pole a jeho umiestnenie

V súčasnosti existujú prakticky dva druhy umiestnenia kontaktného poľa:

- Kontaktné pole v ľavom hornom rohu karty

Ide o pôvodný francúzsky systém firmy Bull, ktorý sa mal podľa ISO používať dočasne len do konca roku 1990. Tento systém neumožňuje realizáciu hybridnej karty, pretože čip a jeho vývody sú umiestnené v normalizovanom priestore pre magnetický nosič informácie. Doposiaľ je veľmi rozšírený vo Francúzsku.

• Kontaktné pole v ľavom okraji strednej časti karty

Toto usporiadanie je štandardizované normou ISO 7816-2 a dovoľuje vytvorenie hybridnej karty. Karta s takto umiestneným kontaktným poľom umožňuje preklenúť obdobie prechodu z magnetických na čipové karty, preto je praktickým a perspektívnym riešením. Takéto umiestnenie kontaktného poľa rešpektujú takmer všetky v súčasnosti vydávané čipové karty bez ohľadu na typ a použitie.

Čip a jeho možnosti

Čipom nazývame tenký plátok kryštalickeho (presnejšie monokryštalickeho), veľmi čistého kremika, v štruktúre

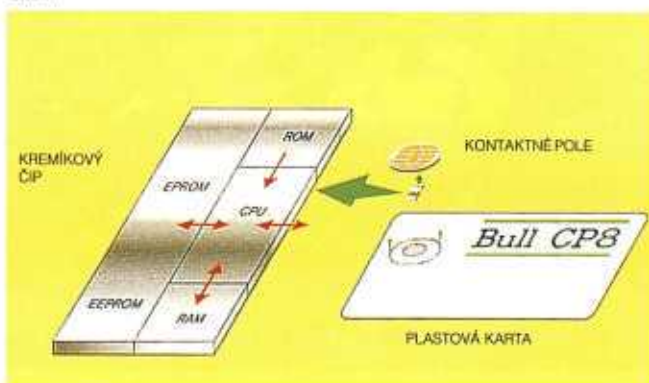
ktorého sú vhodnými technologickými operáciami vytvorené rôzne elektronické prvky, ako tranzistory, diódy, odpory, kondenzátory a pod.

Medzi najjednoduchšie čipy patrí napríklad samostatný tranzistor ako elektronický prvok (súčiastka), kde je malý kusok kremika so štruktúrou jediného tranzistora vložený do puzdra a vybavený vývodmi. Vzájomným prepojením viacerých takýchto prvkov na vhodnom podklade vznikne funkčné elektronické zariadenie, napríklad tranzistorové rádio, logická časť počítača atď. Je zrejme, že vytvorenie viacerých prvkov na jednom kúsku kremika a ich vzájomné prepojenie výrazne znižuje rozmery konečného produktu, jeho nároky na napájanie elektrickou energiou a skvalitňuje takto vytvorené zariadenie, pretože vzhľadom na malé vzdialenosti v kúsku kremika prebiehajú vzájomné procesy medzi prvkami veľmi rýchlo.

Čím viac prvkov umiestnime na kremikový plátok a čím zložitejšiu funkčnú štruktúru vytvoríme ich vzájomným prepojením, tým výkonnejšie, všestrannejšie a ekonomicky výhodnejšie elektronické zariadenie vznikne. Konečné zloženie čipu je dané schopnosťou výrobcu vytvoriť v čipe čo najjemnejšie štruktúry, teda

možnosťami použitej technológie. Čip obsahujúci viaceré vzájomne prepojené elektronické prvky sa nazýva integrovaný obvod (INTEGRATED CIRCUIT, IC), čo je aj správny názov pre čip používaný v plastových kartách.

Obr. 1

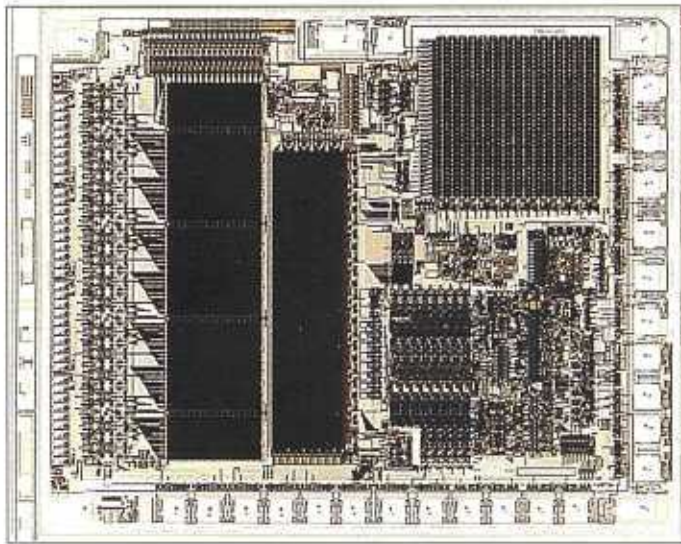

Vyššie uvedeným spôsobom dnes možno vytvárať mimoriadne zložité zapojenia, predstavujúce kompletne počítače vrátane periférnych obvodov.

S obľubou sa využíva možnosť vytvorenia čipu, na ktorom sa nachádza vždy rovnaký počet a typ základných elektronických prvkov a výsledná funkcia je určená ich vzájomným prepojením prostredníctvom veľmi tenkých hliníkových vodičov. Takéto prepojenie sa nazýva **maska**. O tom, aký zložitý je moderný integrovaný obvod používaný napríklad v platobných kartách, sa možno presvedčiť pohľadom na jeho mnohonásobne zväčšenú štruktúru (obr. 2).

Obr. 2

Pamäťové karty (Memory cards)

Pamäťové karty sa používajú všade tam, kde vysoká bezpečnosť spracúvaných informácií prostredníctvom nich nie je najdôležitejšou požiadavkou. V týchto prípadoch má čip presne určenú funkciu, ktorá je naprogramovaná už počas výroby karty. Karta má pamäť, ale nemá žiadnu inteligenciu. Typickou aplikáciou sú telefónne karty, ktoré sú schopné zapamätáť si stanovený počet hovorových jednotiek. Tieto sa pri používaní karty v telefónnom automate postupne pasívne odčítajú tým, že sa nenávratne mení informácia v štruktúre pamäťového čipu. Preto možno kartu použiť iba raz a po vyčerpaní kapacity pamäti je ďalej nepoužiteľná. Tento typ karty nie je personalizovaný a môže ju teda používať ktokoľvek, nielen osoba, ktorá za kartu zaplatila. Znamená to, že v prípade straty nie je možné zabrániť jej znovupoužitiu.

Používajú sa rôzne typy pevných pamäti:

ROM (Read Only Memory) - pevná pamäť s informáciou zapísanou do karty jednorázovo pri výrobe. Informácie možno z karty iba čítať (identifikačná karta).

PROM (Programmable ROM) - elektricky programovateľná pamäť. Informáciu v každom pamäťovom mieste možno meniť iba raz (telefónna karta).

EPROM (Erasable PROM) - pamäť PROM s možnosťou vymazania napro-

gramovanej informácie (vždy iba celej pamäti naraz) UV-žiarením na špeciálnom zariadení u vydavateľa karty (zmena PIN, obnovenie predplatnej čiastky).

Na obr. 3 je príklad pamäťovej telefónnej karty. Je typické, že pri plastovej karte s čipom nemožno na prvý pohľad určiť, o aký typ karty ide. Tvar kontaktného poľa, aj keď je typický pre niektorých výrobcov a typy kariet, nie je zárukou na určenie vnútornej štruktúry a funkcie čipu ani typu karty. Jednoznačne určiť typ a funkciu čipovej karty možno výhradne v špeciálnom testovacom zariadení.

Logické karty (Wired logic cards)

Pridávajú určitý stupeň zabezpečenia, a to tak, že užívateľ karty musí pred jej aktiváciou vložiť určitý tajný kód (PIN), aby dokázal, že je skutočne oprávnený použiť kartu na danú operáciu. V každom prípade funkcie tejto karty sú určené už vo fáze výroby, čo znamená, že na každú novú aplikáciu

Obr. 3

treba použiť nový čip. Princípálne rozdelenie pamäti logickej karty je na obr. 4.

„Inteligentné“ karty (Smart cards)

Tieto v súčasnosti najperspektívnejšie plastové karty s čipom ponúkajú tzv. aktívnu inteligenciu. Sú vybavené vlastným procesorom (výpočtovou jednotkou) s potrebnými druhmi pamäti vrátane pamäti typu RAM a EEPROM, ako aj doplnkovými obvodmi a funkciami, napríklad aktívnym blokom pre kryptologické operácie (šifrovanie dát).

Základná architektúra smart karty je na obr. 5. Komunikácia s vonkajším prostredím sa realizuje prostredníctvom kontaktného poľa a stykového modulu (INTERFACE), ktorý umožňuje komunikáciu čítača kariet, napríklad v bankomate, s procesorom karty a využívanie informácií uložených v pamäťových obvodoch karty, prípadne zapisovanie informácií do týchto obvodov.

Integrovaný mikroprocesor súčasne umožňuje rad ďalších funkcií, ktoré sú pri iných kartách nemožné, ako:

- logickú autentizáciu majiteľa prostredníctvom výpočtu PIN,
- podmienený prístup k určitým skupinám dát,
- kryptologickú ochranu uložených dát a transakcií medzi kartou a vonkajším prostredím,
- prídavné bezpečnostné a kontrolné funkcie.

Informácie sú na smart karte uložené v pamäti typu EEPROM (Electrically EPROM). Táto pamäť je elektricky programovateľná aj mazateľná, t.j. umožňuje opätovné čítanie a zápis. Uložená informácia však nie je závislá na elektrickom napájaní čipu karty a zostáva v karte uložená aj po vybratí karty z čítacieho zariadenia.

Výhody používaných pamäti EEPROM:

- možnosť opätovného zápisu informácie na to isté pamäťové miesto v karte až 10 000 krát,
- zaručená doba uchovania informácie v pamäti EEPROM až 10 rokov.

Okrem pamäti EEPROM je na karte pamäť typu RAM (Random Access Me-

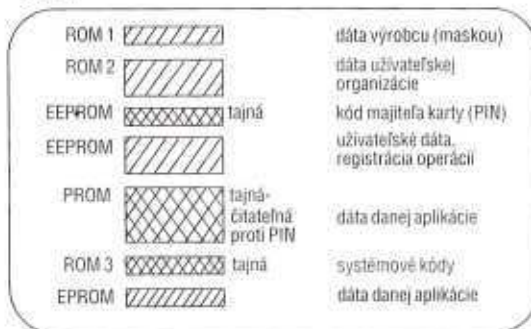

mory), t.j. pamäť s možnosťou ľubovoľného zápisu a čítania dát. Jej štruktúra na kremikovom plátku je podstatne jednoduchšia ako v prípade pamäti EEPROM a teda mnohonásobne lacnejšia. Súčasne zabera podstatne menšiu plochu čipu oproti pamäti EEPROM pri tej istej kapacite. Oproti pamäti EEPROM má však „malú nevýhodu“ - informácie zaznamenané v tomto type pamäti sú závislé na elektrickom napájaní - po odpojení napájania sa informácie strácajú. Preto pamäť RAM slúži len na prechodný záznam dát v priebehu operácií s kartou.

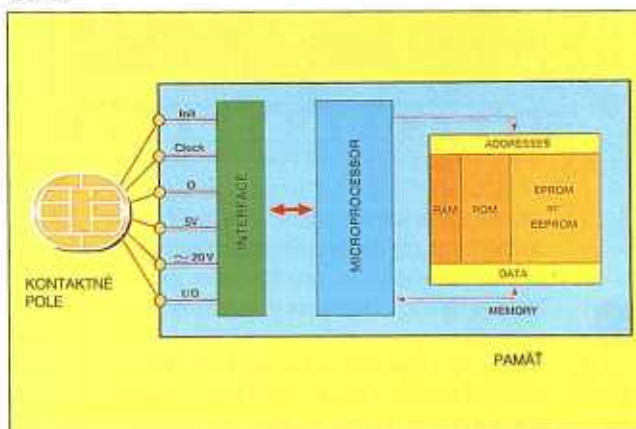
Jednotlivé fázy životnosti čipovej karty

- 1. Výrobná fáza** (u výrobcu) - fáza výroby integrovaného obvodu, plastového nosiča a ich vzájomné zostavenie vrátane kontaktného poľa.
- 2. Fáza predpersonalizácie** (u výrobcu) - nemenné zapísanie typu použitého algoritmu výrobcom, určenie počtu pracovných oblastí, nemenné zapísanie výrobného čísla karty a identifikačných znakov výrobcu čipu a karty atď.
- 3. Fáza personalizácie** (u výrobcu alebo vydavateľa karty)
 - proces, počas ktorého sa definuje formát karty pre konkrétnu aplikáciu, určuje sa veľkosť pracovných oblastí, PIN alebo definované slová pre algoritmickej výpočet PIN,
 - určujú sa prístupové práva používateľov karty,
 - pri polyfunkčných kartách sa uvedené procesy definujú pre každý typ použitia,
 - vonkajšia personalizácia karty (embossing, podpis majiteľa a pod.).
- 4. Fáza používania** (u majiteľa) - je čas medzi personalizáciou a tzv. ukončením životnosti karty (invalidation).
- 5. Ukončenie životnosti karty** - ukončenie životnosti karty nastáva vyčerpaním obsahu tzv. transakčnej oblasti, vypršaním doby platnosti (expiration), zablokovaním karty alebo jej poškodením.

Obr. 4

Obr. 5

„Superinteligentné“ karty (Super Smart cards)

Prirodzený vývoj inteligentných kariet typu Smart cards sa pravdepodobne bude uberať dvoma vzájomne sa prelihajúcimi smermi. Jedným je snaha o vytvorenie tzv. super-smart karty (obr. 6), ktorá bude vybavená jednoduchou klávesnicou a zobrazovacou jednotkou, čo umožní majiteľovi aj obmedzený priamy dialóg s kartou, týkajúci sa napríklad denného limitu výberu, zostatkovej hodnoty vkladu po zadaní a overení PIN, termínu platnosti a pod.

Super-smart karta bude mať vlastné zabudované napájanie pomocou jednorázovej batérie s dlhou životnosťou. Z bezpečnostných dôvodov bude môcť

Obr. 6

oprávnený majiteľ v super-smart karte ľubovoľne meniť PIN (napríklad pri podozrení z jeho diskreditácie). Oprávnený majiteľ môže dať príkaz na zablokovanie výplaty priamo z karty (odblokovanie iba po autentizácii v peňažnom ústave) atď.

Bezkontaktné čipové karty

Rozdiel medzi kontaktnou a bezkontaktnou čipovou kartou je v spôsobe napájania. Prenos informácií, ale aj napájanie bezkontaktné karty sa nevykonáva prostredníctvom kontaktného poľa, ale inou cestou.

Ak sa nám dostane do rúk bezkontaktná čipová karta, upúta nás okrem absencie kontaktného poľa skutočnosť, že karta je buď celá, alebo len na niektorom mieste v strede hrubšia, prípadne pod povrchom možno nahmatat nejaký reliéf. Príčinou je veľmi plochá cievka, skrytá pod povrchom karty, ktorá na prenos dát a napájanie medzi kartou a snímačom využíva indukciu.

Výhodou bezkontaktné karty je jej väčšia spoľahlivosť, daná absenciou mechanickej kontaktné plochy, odolnosť proti hrubému zaobchádzaniu, necitlivosť na zašpinenie a pod.

Veľkou nevýhodou, ktorá doposiaľ zabraňuje masovému rozšíreniu tohoto typu kariet, je jej cena, ktorá v súčasnosti desaťnásobne prevyšuje cenu ekvivalentnej kontaktné karty. Reálne však možno predpokladať, že s ďalším vývojom technológie bude jej cena klesať a bezkontaktná čipová karta alebo čipová super-smart karta sa stanú progresívnymi platobnými nástrojmi budúcnosti.

V ďalšej časti sa budeme zaoberať ochrannými a bezpečnostnými vlastnosťami plastových kariet s čipom, spôsobmi ich ochrany pred falzifikáciou a zneužitím, ako aj technikami používanými na dosiahnutie vysokej bezpečnosti pri používaní kariet v praxi.

Ing. Michal Sasínek
Universal Security & Card Systems
Banská Bystrica

NÁVŠTEVA PREZIDENTKY NÁRODNEJ BANKY POĽSKA NA SLOVENSKU

Koncom októbra zavítala na Slovensko na dvojdnú pracovnú návštevu prezidentka Národnej banky Poľska Hanna Gronkiewicz-Waltzová. Počas týchto dvoch dní sa uskutočnilo pracovné rokovanie s členmi bankovej rady, s predstaviteľmi Asociácie bánk a poisťovní SR, prijatie u ministra financií Rudolfa Fíkusa a u prezidenta SR Michala Kováča.

Návšteva sa uskutočnila na pozvanie Národnej banky Slovenska v súlade s plánom jej zahraničných aktivít. Ako povedal na tlačovej konferencii guvernér NBS Vladimír Masár, dôvodom na takúto bližšiu spoluprácu s Poľskom bolo viacero. Jednak Poľsko rieši veľmi podobné problémy spojené s transformáciou ekonomiky ako Slovensko, a jednak centrálna banka Poľska má podobné úlohy a rieši podobné problémy ako NBS.

Aj počas vzájomných rozhovorov sa potvrdilo, že v aktivitách oboch bánk sú mnohé základné oblasti vo veľmi podobnej fáze vývoja a riešenia problémov. Ide najmä o oblasť refinancovania a riešenia určitých dolarizačných tendencií, ktoré sa prejavujú v oboch štátoch. Dolarizačné tendencie sa na Slovensku ešte neprejavili v takej miere ako v Poľsku, preto sú pre nás skúsenosti Národnej banky Poľska s potlačením dolarizácie, ako aj jej opatrenia na podporu spoľivosti a nárastu úspor v domácej mene veľmi zaujímavé.

Ďalšie podobnosti sú v úrokovej politike. Obe centrálné banky sa snažia prostredníctvom reálnej úrokovej politiky, aktívnej vo vzťahu k miere inflácie, podporiť tvorbu rezerv a úspor v domácej mene a zvýšiť stabilitu domácej meny.

Veľmi podobné je i postavenie centrálnych bánk v oboch štátoch, ich vzťah k ministerstvám financií, k parlamentom i k vládám.

V popredí pozornosti boli tiež otázky spojené s výkonom bankového dohľadu, najmä čo sa týka rie-

Hanna Gronkiewicz-Waltzová

šenia situácie niektorých komerčných bánk v Poľsku, ktoré boli vo fáze bankrotu.

Ďalším okruhom výmeny poznatkov bola forma poistenia vkladov.

Počas pracovnej návštevy sa ukázalo, že výmena názorov medzi krajinami, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v procese transformácie ekonomik, je veľmi užitočná. Zaujímavé a poučné sú názory partnerov zo západných centrálnych bánk, ich situácia je však iná, nie sú v prechodnom

období. Skonštatovala to na tlačovej konferencii prezidentka Národnej banky Poľska pani Hanna Gronkiewicz-Waltzová. Podobnosť menovej politiky, jej nástrojov i celkovej ekonomickej situácie Slovenska a Poľska dokumentovala viacerými údajmi. Samozrejme, sú aj mnohé odlišnosti, ktoré sú dané iným pozadím ekonomickej reformy. Slovensko napríklad patrí medzi tri či štyri krajiny, ktoré majú oveľa nižšiu infláciu ako Poľsko. Jedným z dôvodov vysokej inflácie v Poľsku je politika vysokých miezd v osemdesiatych rokoch. Je to vlastne cena, ktorú sa vláda v tom čase rozhodla zaplatiť za politický zmier. Vysoký inflačný previs bolo treba absorbovať v roku 1989 a 1990. Z tohto dôvodu bola inflácia v roku 1989 viac ako 600 %, v roku 1990 200 % a v súčasnosti je okolo 30 %. V budúcom roku má centrálna banka Poľska v spolupráci s vládou veľmi ambiciózne cieľ - znížiť infláciu na 17 %. Jedným z dôvodov inflácie v Poľsku je aj tzv. indexácia príjmov.

Rozpočtový deficit v Poľsku nie je vysoký. V tomto roku bude predstavovať asi 2,5 % HDP, teda menej, ako sa predpokládalo začiatkom tohto roku. Vďaka zavedeniu dane z pridanej hodnoty v minulom roku má Poľsko pomerne vysoké príjmy do štátneho rozpočtu. Čo sa týka HDP, v minulom roku bol vo výške 3,8 %, tohto roku je 4,5 %. Platobná bilancia sa v tomto roku tiež zlepšila, podobne

ako na Slovensku. Deficit platobnej bilancie v minulom roku predstavoval 1,6 mld. USD. V tomto roku sa situácia zlepšila a bude predstavovať asi 200 mil. USD. Zlepšila sa aj situácia v raste devízových rezerv.

Najvyšší predstavitelia oboch centrálnych bánk sa dohodli na ďalšej užšej spolupráci, ktorá sa bude realizovať najmä výmenou štatistických informácií a iných bežných informácií týkajúcich sa práce oboch centrálnych bánk, ako aj formou užších pracovných kontaktov.

Prijatie u prezidenta SR Michala Kováča

VÝROČNÉ ROKOVANIA MMF A SB V MADRIDE V ZNAMENÍ HĽADANIA KOMPROMISOV

Počas výročných rokovaní v Madride prijal guvernéra NBS Vladimíra Masára španielsky kráľ Juan Carlos

V dňoch 30. septembra až 6. októbra 1994 sa v Madride konali výročné zasadania Medzinárodného menového fondu (MMF) a Svetovej banky (SB), na ktorých sa za Národnú banku Slovenska zúčastnil guverné NBS V. Masár, riaditeľka odboru protokolu E. Karasová a pracovníčka odboru zahraničných vzťahov D. Svierčíková. Členom slovenskej bankovej delegácie bol tiež štátny zástupca Slovenskej republiky v MMF V. Rigasz.

Tohtoročné rokovania MMF a SB, na ktorých sa zúčastnilo 12 tisíc predstaviteľov vlád a bankových inštitúcií zo 179 krajín, sa konali v roku okrúhleho 50. výročia založenia brettonwoodských inštitúcií. Slávnostnému otvoreniu zasadania predchádzala dvojdná konferencia venovaná zhodnoteniu doterajšej činnosti oboch inštitúcií, zasadanie výboru pre vnútorné záležitosti (Interim Committee) a zasadanie rozvojového výboru (Development Committee).

Spor o alokáciu SDR

Hneď od začiatku rokovaní bolo zjavné, že sa nepodari udržať pokojnú atmo-

sféru zvyčajne sprevádzajúcu oslavu okrúhlych výročí. Poukazoval na to aj štrajk väčšiny hotelových zamestnancov, v ktorých boli ubytovaní účastníci zasadania, pouličné demonštrácie a „útoky“ nevládných organizácií. Napriek dôkladným, ba možno až prehnatým bezpečnostným opatreniam sa dvom účastníkom Greenpeace podarilo počas slávnostného prejavu prezidenta Svetovej banky Lewisa Prestona prebalansovať po kovovej konštrukcii nad hlavami členov delegácií do blízkosti španielskeho kráľa a kráľovnej. Najskôr zasypali účastníkov letákmi s nápismi 50 rokov deštrukcie a potom rozvinuli transparent s nápisom Žiadne doláre na zväčšovanie ozónovej diery. To však bol iba vonkajší kolorit vnútorných problémov. Na rokovaní výboru pre vnútorné záležitosti prepukol spor medzi bohatými priemyselnými krajinami a rozvojovými štátmi ohľadne alokácie zvláštnych práv čerpania (SDR). SDR sú priradené na základe kvót členských krajín a štáty ich využívajú na nákup konvertibilných mien a úhradu deficitu platobnej bilancie. Rozdielnosť názorov sa netýkala iba výšky celkovej alokácie, ale

aj spôsobu pridelovania zdrojov. Vyspelé krajiny skupiny G-7 podporovali selektívny spôsob alokácie zdrojov, kým rozvojové štáty na čele s indickým ministrom financií H. Singhom požadovali jednorazovú alokáciu SDR pre všetky členské štáty. Štáty G-7 chceli zdroje smerovať prednostne do krajín s transformujúcou sa ekonomikou. Prezident MMF M. Camdessus, ktorý prezentoval kompromisný návrh skupiny G-24, vyvolal nevôľu štátov G-7. V tlači sa dokonca objavili špekulácie o jeho možnom odstúpení či nepredložení mandátu a bol nelichotivo nazývaný „chromým káčerom“. Prezident Deutsche Bundesbank H. Tietmeyer vyhlásil, že neselektívnu alokáciu zdrojov by došlo k precedensu na nekontrolovanú tvorbu peňazí z ničoho, čo by vyvolalo celosvetové inflačné očakávania a viedlo k zvýšeniu úrokov na kapitálovom trhu. Situáciu prirovnal k otvoreniu Pandorinej skrinky, v ktorej by nádej ostala uzamknutá. Argumenty H. Tietmayera nepresvedčili zástupcov rozvojových štátov, takže nedošlo k schváleniu predloženého návrhu, ani k dosiahnutiu kompromisu.

Zvýšenie čerpania STF

Na rozdiel od neúspešného hľadania východiska v otázke alokácie SDR bolo schválené čerpanie STF vo výške 85 percent členskej kvóty namiesto pôvodných 68 percent. Trochu do úzadia ustúpili otázky štrukturálnej a regionálnej politiky, ako aj snaha P. Sutherlanda, generálneho riaditeľa Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT), poukázať na dôležitosť ratifikácie dohôd uruguajského kola.

Pozitívne prognózy vývoja

Prezident MMF M. Camdessus konštatoval, že po siedmich rokoch stagnácie by malo dôjsť vo svetovej ekonomike k triapol-percentnému hospodárskemu rastu. Napriek týmto optimistickým prognózam stoja pred členskými štátmi MMF veľké problémy, ako je vysoká miera nezamestnanosti a zvýšenie fiškálnych deficitov. Cesta k nastoleniu hospodárskej stability spočíva v boji proti inflácii, v zabezpečení prísnej fiškálnej disciplíny, ako aj vo vyššej pružnosti na trhu pracovných síl. Úlohou MMF v budúcnosti bude posilňovanie výkonu dohľadu a koordinácia ekonomických politik členských štátov, začleňovanie rozvojových krajín a krajín bývalého východného bloku do celosvetovej ekonomiky a adaptácia finančných nástrojov na krízové situácie. MMF sa zameria na sledovanie politik vymenných kurzov, konvergenciu inflačných úrovní, rozpočtovú konsolidáciu a vedenie vhodnej štrukturálnej politiky efektívnejšou alokáciou zdrojov.

Bilaterálne rokovania NBS

Delegácia NBS vedená guvernérom V. Masárom absolvovala počas ročných zasadnutí rokovaní s predstaviteľmi MMF, SB a ďalších finančných inštitúcií. Rozhovory so zástupcami MMF a SB boli orientované na ďalšiu možnú spoluprácu s NBS v oblasti legislatívy, bankového dohľadu, stratégie menovej politiky a bankovej štatistiky. Bilaterálne stretnutia s predstaviteľmi Daiwa Europe, Bancó de Fomento e Exterior, Nikko Securities, Salomon Brothers, Deutsche Bank, Bank Austria Aktiengesellschaft a LTCB sa týkali spolupráce pri budovaní vstupe NBS na kapitálové trhy, projektovom financovaní, technickej pomoci, poradenskej činnosti a bankovom podnikaní na území SR. Rokovania boli ovplyvnené prebiehajúcimi voľbami v SR a zahraniční partneri sa zaujímali o výsledky parlamentných volieb a o možný vplyv novej vlády na ekonomický vývoj.

PhDr. Eva Karasová
Národná banka Slovenska

Z VEDENIA NBS

■ ■ 16. rokovanie Bankovej rady NBS (21. 10. 1994) sa zaoberalo realizáciou menovej politiky v poslednom štvrtroku tohto roku a materiálmi, ktoré sa týkali vnútorného chodu NBS. Členovia Bankovej rady boli zároveň informovaní o stave priprav návrhu Zákona NR SR o ochrane vkladov.

■ ■ Na 33. rokovaní direktória NBS (6. 10. 1994) bola okrem iného predložená situačná správa o menovom vývoji SR za august 1994, ktorú predkladal riaditeľ menového odboru Ing. RNDr. Štefan Adamec. V správe sa konštatuje, že úprava dane z pridanej hodnoty a spotrebiteľskej dane prispela k zrýchleniu dynamiky inflácie, ktorá oproti júlu vzrástla o 1,4 % a od začiatku roka na 6,3 %. Devízové rezervy NBS ďalej narastali a v hodnotenom mesiaci sa zvýšili o 170,7 mil. USD, dovedna na 1 291,5 mil. USD.

■ ■ Na 34. rokovaní direktória NBS (13. 10. 1994) boli jeho členovia informovaní o stave čerpania pôžičky Apex Global Loan z Európskej investičnej banky, ktorá je predovšetkým určená na financovanie projektov v oblasti priemyslu, cestovného ruchu, zlepšenia ochrany životného prostredia a dosahovanie racionálnejšieho využívania energií na Slovensku.

■ ■ 35. rokovaní direktória NBS (20. 10. 1994) pod vedením viceguvernéra Ing. Mariána Juska prerokovalo zavedenie zahraničného platobného styku pre klientov NBS, informáciu o uskutočnení emisie dlhopisov na japonskom verejnom trhu Samurai v nadväznosti na ratingový proces a predaj štátnych dlhopisov prostredníctvom pobočiek a expozítúr NBS.

■ ■ Na 36. rokovaní direktória NBS (22. 10. 1994) bol prerokovaný materiál Peňažná zásoba v SR (analýza vývoja a vybrané súvislosti s veličinami reálnej ekonomiky), ktorý predkladal vrchný riaditeľ Inštitútu menových a finančných štúdií NBS Ing. Jozef Makúch, CSc. Direktóriom ďalej prerokovalo situačnú správu o menovom vývoji SR za september 1994. Podľa tejto správy miera inflácie medzimesačne vzrástla o 2,4 % a od začiatku roka na 8,8 %. Uvedenie nových emisií dlhopisov, navýšovanie kapitálu viacerých spoločností a predaj akcií z portfólia FNM podstatne oživil kapitálový trh.

DÔCHODOK S ISTOTOU

Nový druh poistenia predstavila na svojej tlačovej konferencii akciová spoločnosť ERGO. Poistenie má názov PARTNER a zaručuje niekoľko výhod. Istí úspory občanov proti devalvácii tým, že ich prepočítava v deň platby aktuálnym kurzom na nemeckú marku. Výška úroku je 5 %. K tomu pridáva zadarmo životné poistenie - od chvíle podpísania zmluvy má poistený záruku, že v prípade úmrtia bude jeho príbuzným vyplatená čiastka rovnajúca sa plánovanej poisťnej sume na konci poistenia.

Podstatou tohto poistenia je pravidelné platenie poisťných súm - mesačné, štvrťročné, polročné, ročné, jednorazové. Výška splátok je minimálne 250 Sk mesačne, horná hranica nie je určená. Poistná doba je minimálne 10 rokov.

Ďalšie informácie možno získať na adrese: Hviezdna 38, 821 06 Bratislava.

ZLATÝ INVESTIČNÝ FOND KVANTO

Na tlačovej konferencii dňa 20. 10. 1994 sa predstavil Zlatý investičný fond (ZIF) KVANTO, ktorého správcom je investičná spoločnosť O. B. Invest Slovakia, dcérska spoločnosť Československej obchodnej banky, a. s. (ČSOB). ZIF KVANTO sa zapojil do druhej vlny kupónovej privatizácie so zámerom posilniť pozíciu ČSOB na kapitálovom trhu. Svojim budúcim akcionárom ponúka viaceré výhody - zlatú kartu s rozličnými zľavami, zľosovania o ceny a pôžičku 1400 Sk. Informácie o spoločnosti, jej cieľoch a stratégii dopĺňalo vyhlásenie týkajúce sa otázkou úradne overených plnomocenstiev.

CREDIT LYONNAIS BANK SLOVAKIA, A. S.

Svoju činnosť oficiálne začala 20. októbra 1994. Na tlačovej besede, ktorá sa konala pri tejto slávnostnej príležitosti, sa zúčastnil aj pán Alexis Wolkenstein, prezident Dozornej rady Credit Lyonnais Bank Slovakia a pán Alain Froissardey, riaditeľ Zóny pre strednú a východnú Európu. Informovali o aktivitách Credit Lyonnais vo svete s osobitým dôrazom na strednú a východnú Európu a na Slovensko. O vlastných zámeroch Credit Lyonnais Bank Slovakia, a. s., poskytol informácie jej generálny riaditeľ pán Ing. Vladimír Valach.

SOME ASPECTS OF BANKING

*Doc. Ing. Jozef Makiuch, CSc.
National Bank of Slovakia*

Slovak banking is in the fifth year of a crucial restructuring phase, in connection with the transition from a command, to a market economy. As this transition was abrupt and revolutionary, new market conditions and regulations are still in process of development. As far as banking sector is concerned, this process was initiated by the passing of Act No. 130/1989 Coll. and Act No. 158/1989 Coll. The most important reform to date is the denationalization of commercial banking, involving the gradual reduction of state control of the commercial banking sector. The above mentioned legislation prepared the way for the following developments:

- the winding up of the Czechoslovak State Bank monopoly. The Bank was split into a central bank retaining its former name, and three commercial banks: Komerční banka, Praha (Commercial Bank); Investiční banka, Praha (Investment Bank); and Všeobecná úverová banka, Bratislava (General Credit Bank). These moves were well prepared in advance, with the aim of improving central management of the economy;

- the establishment of banks independent of state control. This led to the elimination of state monopoly on commercial banking. Though this was a positive development, it was, nevertheless, a reaction to the situation after November 1989;

- in contrast to the previous situation, commercial banks have now become more universal in approach;

It ought to be mentioned that the legislation concerned did not address the whole range of issues. Although it supported commercial activity in the new environment, it did not specify the rules of such operations. Absence of regulations led to some confusion and uncertainty. This problem was resolved with

the passing of Act No. 21/1991 Coll. and Act No. 22/1991 Coll., which formed a framework for the activities of the central bank and commercial banks.

This initial period may be illustrated by the following economic indicators:

- 95 per cent of total volume of credits and deposits as at July 31, 1990, was effected through commercial banks;

- the capital and reserves of banks failed to reach the required level. In leading banks, the equity/assets ratio ranged from 0.84 to 1.22 per cent. Československá obchodná banka and Živnostenská banka were the only exception in this respect. The Cook ratio for the whole banking sector reached 1.72 per cent (according to the Basel Agreement, its standard level is a minimum of 8 per cent).

The newly formed banking system had to resolve a number of problems. The most important were as follows:

- banking staffs unfamiliar with the new procedures;

- an inadequate hardware/software infrastructure in banks; — an inadequate banking network;

- unstable and uncertain economic environment, affecting banking operations;

- the ongoing process of economic transformation, etc.

In addition to the above mentioned factors, development of commercial banking in Slovakia was influenced by the declaration of independence of the Slovak Republic. Since January 1, 1993, the banking sector in Slovakia has been restructured to that of an independent state. The most striking change was in central banking. On the basis of legislation passed by the Slovak Parliament (Act No. 566/1992 Coll.), the National Bank of Slovakia, as the central bank of the new state, began life on

January 1, 1993. Its main tasks include:

- to create and maintain stability of the national currency;

- to encourage the formation of a business environment for the commercial banking system.

Having in mind that many activities in areas such as monetary policy, foreign exchange transactions, banking supervision, and the issuance of licences were pursued only at the headquarters of the State Bank of Czechoslovakia in Prague for almost 50 years, we have to say that, for our central bank, to cope with all these functions is an arduous task. In addition to the above functions, the process was further complicated by the fact that split in currency was effected much earlier than expected - i.e. at the beginning of February 1993.

Currently, we may say that the National Bank of Slovakia has managed to cope with the above mentioned tasks. The new Slovak currency was ready at short notice. Vis-a-vis foreign currencies, we are based on the mechanism of internal convertibility, and it is expected that our currency will become fully convertible in time. This is borne out by the increase in the foreign exchange reserves of the National Bank of Slovakia from USD 416 million at January 1, 1994 to USD 1160 million at August 23, 1994. Also, the latest development of inflation indicates single digit inflation in the future.

Up to now, the Slovak economy has managed to steer clear of the problems associated with hyperinflation. Neighbouring countries, which began economic transformation approximately 15 years ago are still suffering from the consequences of hyperinflation; the new states such as Russia, the Ukraine, and Croatia are struggling with inflation and currency devaluation. Slovakia is in the position of being able to avoid such

long-term transformation problems.

With regard to creating a business environment for the commercial banks, the National bank of Slovakia has issued a set of regulations based on international standards in Bulletin No.3/1994. In this way, the conditions for the replacement of Banking Act No. 21/1991 Coll. by new legislation were created. The new legislation is expected to meet the needs of commercial banking development in Slovakia.

The development of the system of commercial banks may be illustrated by the following data:

This review documents gradual stabilization of the system of commercial banks. Development in the Cook ratio for the whole banking sector appears positive, as it is now close to the standard level of 8 per cent. Nevertheless, the banking sector is still out of line. Banks owned and/or controlled by the State are undercapitalized. The average ratio for the leading banks is 6.21 per cent, and if we take risk exposure into account, the ratio is even less. The new private banks needed to obtain equity capital (as a condition for the issue of a banking licence), and are still in the process of building assets.

This situation has resulted in overcapitalization - the average Cook ratio in the non-state banking sector is 16.33 per cent. The development of the private banking sector is illustrated by the following data:

Table 1. Development of Inflation in 1994 (in %)

	31 Dec 1993	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Monthly	0.6	1.4	0.7	0.5	0.4	0.6	0.5	0.7	1.4	2.4
Cumulative	25.1	1.4	2.1	2.6	3.0	3.6	4.1	4.8	6.2	8.8
Annual	25.1	16.8	12.6	10.4	9.0	8.6	8.2	8.2	9.3	11.7

Source: Statistical Office of the Slovak Republic, 1994.

Chart 1. Development of inflation in the year 1994

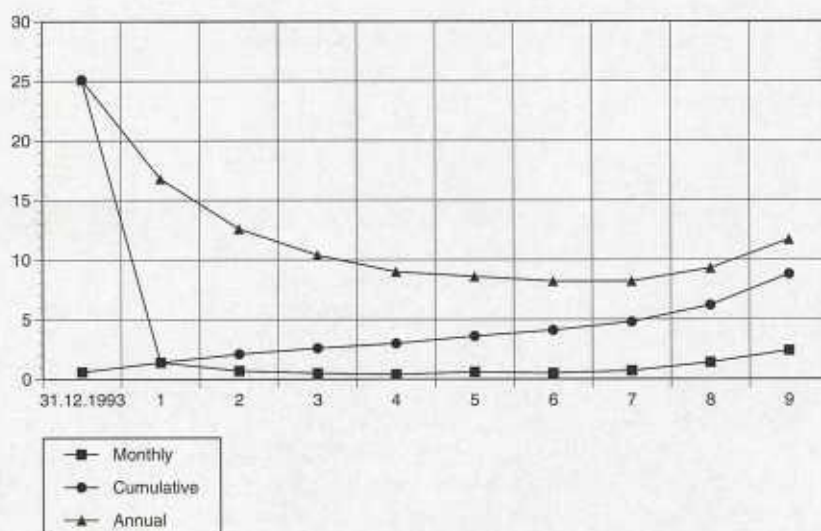

Table 2. Selected Indicators of Commercial Banking in the Slovak Republic

Indicator	1 Jan. 1993	1 Jan. 1994	30 June 1994
Total credit (in Sk billions)	236	261	252
Total deposits (in Sk billions)	189	209	199
Total assets (in Sk bil.)	371	447	453
Cook ratio (in %) *	4.88	7.54	7.84
Gross interest margin (in %)	5.77	5.34	5.22
Share of bad loans of the total assets (in %)	9.47	12.23	17.48
Number of commercial banks (number of banking licences)	22	28	28

* this calculation does not take account of the varying risk element of assets

- two out of nine banks in June 1990 were private financial institutions (one of them was in Slovakia); currently, 23 of the 28 registered banks in Slovakia are private institutions, two of them have not started operations yet

- the contribution of private banks to the total volume of assets is 19.87 per cent, of the total volume of extended credits it is 17.4 per cent, of the total volume of deposits it is 16.6 per cent (in June 1990, this figure was not quite 5 per cent).

Until now, denationalization of banking in the form of establishment of new non-state banks turns out as one-sided.

Acquisition of deposits has become the most competitive area and that is why it involves most new banking products.

The other way of privatizing the state banking sector is in the initial stage. There are number of different opinions about privatization - from requirements on speeding up of the process of privatization by direct sale to the selected applicant to postponement of privatization for 5-10 years. To facilitate related procedures, the World Bank is preparing a project to restructuring of the banking sector.

This project is expected to be ready by the autumn of this year.

The second alternative (postponement of privatization), is questionable as state banks share 97.9 per cent of bad loans; the ratio of bad loans/assets in state banks is 20.7 per cent, while it is only 1.5 per cent in private banks. This fact illustrates the different attitudes of owners to the property administered in the state and private sectors. Lack of know-how on the part of shareholders can result in so called management risks. The lack of control can be misused by manage-

ment when making loans, which are profitable either for management or its close environment, but not for a bank. Of course, this does not imply, that privatization should be carried out without a thoroughly prepared plan. For example, in the case of bad loans it is necessary to consider systematic writing off, and above all its relation to the tax burden.

The State Budget deficit also results in a substantial outflow of funds. Commercial banks convert their resources into Treasury bills, that help them to lower the risk exposure of the assets portfolio. That is why these funds are not used for extending loans to enterprises, which results in the failure in reaching credit limits. The high risk propensity of the business environment deprives entrepreneurs of funds. Decline in the volume of loans was also caused by a decline in the volume of deposits. The decline in the volume of deposits in the first half of 1994 was faster than the decline in the volume of loans, which led to the decline in the volume of deposits as a source of crown loans from 80.1 to 79.0 per cent.

In addition to the above, the development of interest rates is becoming more objective. Interest rates on deposits are above the level of inflation rate, they are approaching the positive values of real interest rates, and this is expected to lower pressure on „dollarization“ of the economy. Interest margins are also on the decrease. The margin allows undercapitalized banks to speed up the process of conversion of earnings to equity and to upgrade the level of services to clients. The interest margin in private banks is often lower by up to 2 per cent, which increases competitiveness. Decline in the interest margins is anticipated to continue until they reach the level typical for stable economies.

Banks, that based their strategy for inclusion in the the primary market on the assumption of long-term unfavourable monetary development, face substantial problems. In the early nine-ties (1991-1993), they acquired long-term funds at interest rates above 20 per cent. Assuming further rise in the inflation rate, these banks expected growth in earnings as a result. This policy was reasonable till the end of 1993, but in 1994, these banks started making a loss (see chart 2). There are two possible reactions:

- revaluation of „Praha strategy“, which implies such undesirable measures as denouncements of agreements with depositors. These measures are expected to lower impact of trading losses on the earnings of the bank,
- activities towards changes in a monetary policy, returning to a profitable environment for the banks.

It ought to be mentioned, that regarding long-term unfavourable monetary development, this policy was successful in most postcommunist countries. It became crucial for the earnings of commercial banks. Its implementation in the Slovak Republic on the basis of such expectations seems logical. Nevertheless, reactions to the failure of this policy are not appropriate, they gave rise to doubts about banking ethics and the competence of certain bank executives.

Protection of the primary market and the safety of depositors are other important matters in contemporary

banking. As far as these matters are concerned, the situation in the banking sector is uneasy. To institute standard rules for all banks requires legal obligation in the area of insurance of deposits, which usually leads to the elimination of anonymity of depositors by setting maximum volume of insured deposit and the portion of deposit to be repaid to the depositor in the case of bank

failure. Legal form of the insurance of deposits can be included either in an amendment to the Banking Act or in new legislation. The system of obligatory insurance is usually combined with additional voluntary insurance.

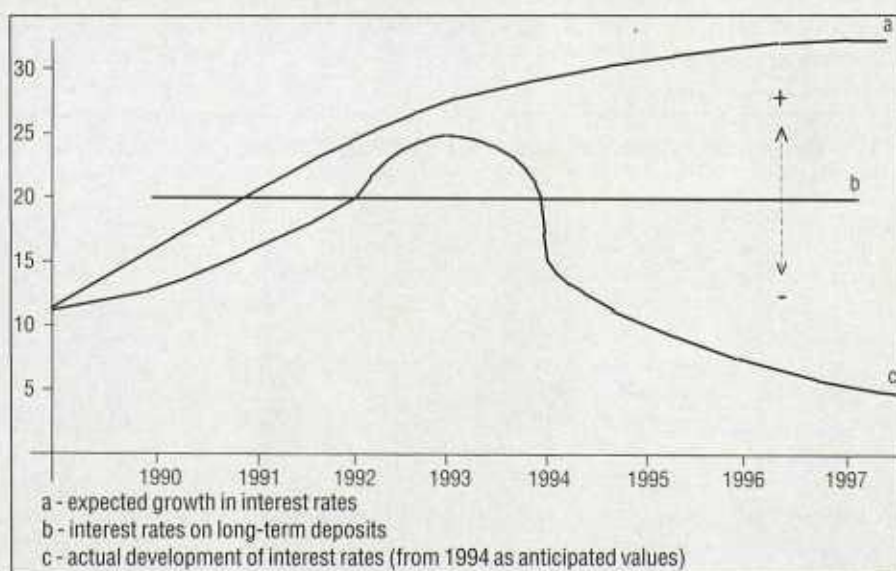
CONCLUSION

Banking development in the Slovak Republic is not straightforward. Despite a multitude of problems, a banking system has been set up, the most important legislation specifying business environment for commercial banks on the basis of equal competitive conditions has been completed. However, Slovak banking is still young, its dynamic development is expected to continue in the near future. Preparation and further development of activities of a newly established bank and its specialization usually takes about five years. Although private banks have not gone through the whole

period yet, a number of them have achieved excellent results. That being so, the evaluation of banking in the Slovak Republic cannot be considered as definite. Its conclusions result in the anticipation of successful development of the banking system. At the same time, these conclusions provide early warning signals of potential risks related to Slovak banking.

Chart 2

Development of the policy of growing interest rates

THE INSURANCE SYSTEM AS A SECTOR OF THE MARKET ECONOMY

Doc. Ing. Viktória Čejková, CSc.

The insurance system is a very important and rapidly developing sector of the market economy and has a pervasive influence on all other economic sectors as well as the economic activities of all entities. The acquisition and distribution of insurance funds facilitate a wide range of other business activities performed by insurance companies. As insurance companies first accumulate resources and then - after a certain period of time - bear costs related to the liquidation of damage and insurance claims. There is a certain time period, during the course of which, insurance companies operate with a substantial volume of money. The use of these resources for investments in individual economic sectors and for the extension of loans represents capital operations, i.e. additional business activities of insurance companies as participants in the capital market - a part of the financial market. Chart 1 shows the structure of the insurance system.

In order to protect the rights of all insurance beneficiaries, a body super-

The insurance system, which is considered to be part of the service sector of a modern economy, focuses on the formation, administration, and use of insurance funds. The insurance system includes all insurers (i.e. commercial insurance companies, insurance associations), reinsurers, and insurance agents in a certain state or region. It is a part of the financial and credit system and represents a special type of monetary services that are provided to inhabitants, entrepreneurs, corporations, and associations. Insurance companies carry out insurance operations on behalf of their beneficiaries.

vising the insurance system is in operation in all market economies. In the

Slovak Republic, these functions are carried out by the Insurance Supervision, which has been established by the Ministry of Finance. It grants permits for insurance operations to entities interested in providing these services. Its powers also include enforcing adherence to legal terms and monitoring the liquidity of insurance companies.

In the market environment, which facilitates the existence of a number of insurance and reinsurance companies, there is the possibility of controversy stemming from the mutual ties, and common interests and procedures of insurance companies. To surmount these difficulties, insurance companies normally establish voluntary associations.

Slovenská asociácia poisťovní (The Slovak Association of Insurance Companies) was established as a successor to the Československá asociácia poisťovní (Czechoslovak Association of Insurance Companies) for the Slovak Republic.

Chart 2 shows the organizational structure of The Slovak Association of Insurance Companies.

Slovenská asociácia poisťovní was established by nine insurance companies that were entitled to operate in the Slovak Republic at the time of its establishment. These insurance companies included:

- Alianz poisťovňa, a.s.
- Česká poisťovňa - Slovensko, a.s.
- Kooperatíva, družstevná poisťovňa, a.s.
- Poisťovňa Otčina, a.s.
- Slovenská investičná poisťovňa, a.s.
- Slovenská poisťovňa, a.s.
- Spoločnosť pre poistenie exportných úverov, a.s.
- Union, poisťovňa a.s.

Chart 1 Structure of the Insurance System

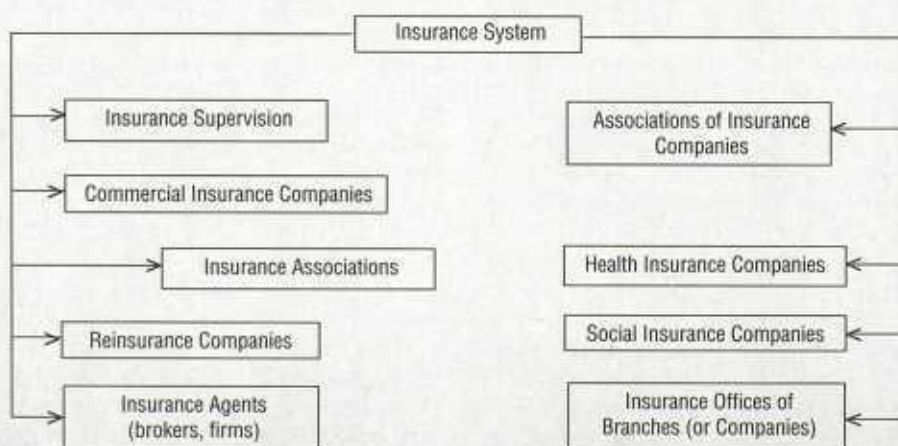
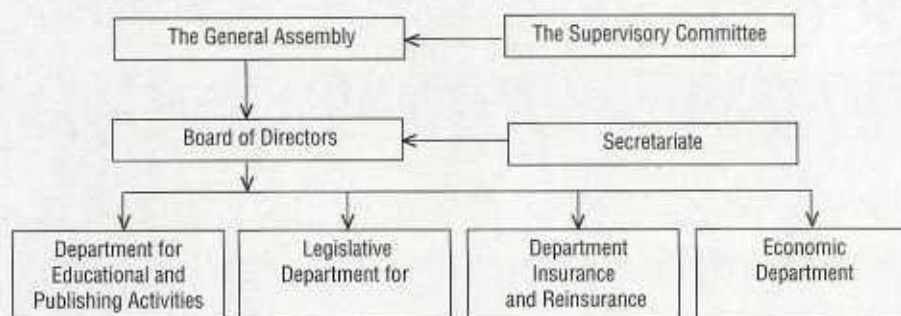

Chart 2 The Organizational Structure of The Slovak Association of Insurance Companies

The goal of Slovenská asociácia poisťovní is to defend the rights of its members - insurance companies - at the negotiations with state authorities and foreign partners. In addition to this, the Association carries out consulting activities related to insurance system and the evaluation of information on foreign insurance companies. Moreover, the Association conducts research, publishing, and educational activities within individual departments and according to the needs of insurance companies. A very important function of the Association is publicizing the insurance system.

Health and Social Insurance Companies provide health and social insurance in the form of both obligatory and voluntary contracts. These insurance companies can be organized as general, health, social, personal-accident insurance companies, insurance offices of economic sectors, branches, companies, or as other types of insurance companies.

The establishment and operation of the insurance companies are determined by legislation.

There are a number of tasks performed by health and social insurance companies. The most important tasks are the following:

- refundment of costs of medical treatment provided to the beneficiary of the insurance,
- refundment of expenses connected with the purchase of medicine, and the use of medical equipment to the limit, agreed upon in advance,
- refundment of costs for spa treatment or any other special medical treatment,
- payment of benefits in the case of disease, personal accident or other types of disability,
- payment of old-age, disability, and

other types of pensions,

- additional care of pensioners, community care services and other services related to social and health hazards of individuals.

Health and social insurance companies check over medical treatment as to its content, quality, and price. Medical Inspectors from these insurance companies conduct inquiries into the justification of medical procedures, prescribed medicine, medical aids, disability, diseases affecting the elderly, etc.

The National Insurance Office for the Slovak Republic was established on January 1, 1993, on the basis of Act No. 7/1993 on the National Insurance Office and the financing of health, social and pension insurance. Its self-governing bodies include the General Assembly, Board of Directors, and Supervisory Board. Executive bodies include the Directorate of the National Insurance Office, the Management of the Health Insurance Fund, the Management of the Social Insurance Fund, the Management of the Pension Insurance Fund and the regional National Insurance Offices.

The National Insurance Office is the institution that provides social welfare such as health, social, and pension insurance. This institution is a legal entity, which has the features of a financial institution. The process of providing obligatory health, social, and pension insurance by the National Insurance Office is determined by effective legislation, statutes, and the obligatory measures of self-governing bodies.

The health and social insurance offices of branches or companies include the Railway Insurance Office, the Insurance Office for employees of the Ministry of the Interior, Ministry of Education, etc.

In the Czech Republic, a number of

insurance offices of branches and companies have been established. A prime example is Hornická zaměstnanecká zdravotní pojišťovna (The Health Insurance Office for Mining Employees), which is located in Most. Its goal is to provide high quality services in the area of health insurance to its clients and make effective use of funds received from the clients. In addition to this goal, the Office provides a wider range of services than Všeobecná zdravotná poisťovňa (the General Health Insurance Office). These services include preventive health care of clients, the provision of medicine, and spa treatment.

Similarly, Moravskoslezská zdravotní pojišťovna (the Health Insurance Office of Moravskoslezsko), which was established on December 1, 1992, in Ostrava, and Vojenská zdravotní pojišťovna (the Military Health Insurance Office) started operations in the Czech Republic.

In the Slovak Republic, the National Insurance Office is the only institution that performs the tasks of health and social insurance offices, insurance branch offices, and insurance companies.

Currently, the Slovak Parliament has the role of the National Insurance Office on its agenda. One of the issues is the division of the National Insurance Office into the General Health Insurance Office and the Social Insurance Office. This division is expected to be accomplished in 1995, when necessary legislation becomes effective.

In most Western European countries, the activities of insurance companies are inspected by supervisory bodies and public institutions defending the rights of clients. The so-called Institute of Ombudsmen is frequently used for this purpose. It operates through consulting centers in numerous European countries. In Switzerland, it has existed since 1973, and insurance companies are legally bound to accept its decisions owing to a government order. In Great Britain, it has existed since 1981; 164 insurance companies accept its decisions; however, these decisions are in the form of recommendations. The Center for Complaints Investigation, which works in conjunction with the Association of Insurance Companies has been in operation in Austria since 1983. In the Slovak Republic, such institutions defending the rights of the insured have not been established yet. Furthermore, the Ministry of Finance as a supervisory body does not perform these tasks.

STATUS AND FUNCTIONS OF SLOVENSKÁ SPORITEĽŇA, A.S.

*Ing. Norbert Tenczer
Slovenská sporiteľňa, a. s.*

Transformation to the joint-stock company

1993 was the first year of existence of the independent Slovak Republic. The political and economic independence in Slovakia encouraged development of an economic policy consistent with the parameters of internal economic environment. A new economic policy was drawn up to facilitate integration of the Slovak economy into the international economic relations.

Intensive proclamation of specific structural features of the Slovak economy did not affect transformation of the economy nor it affected status of transformation of ownership rights, liberalization of prices, and foreign trade.

On January 1, 1993 systemic measures were introduced to support market orientation of the transformation process in the Slovak Republic. One of the most important is reform of taxation resulting in formation of a system of taxation corresponding to the present standard of the taxation systems of market economies. The establishment of an independent central bank - the National Bank of Slovakia - laid the foundation for dynamic development of the banking sector and capital market.

Economic reform required an arduous regime of economic transformation, restructuring of the banking system and fundamental changes in the strategy of Slovenská sporiteľňa, a.s. (Slovak Savings Bank).

The first changes in the role of Slovenská sporiteľňa as a financial institution occurred shortly after the „velvet revolution“ year 1989, when a new banking act was passed. This act brought about a transformation of the typical activities of Slovenská sporiteľňa from administration of deposits of individuals to usual commercial banking.

Although the 1st wave of voucher privatisation involved a number of important changes in ownership rights, Slovenská sporiteľňa continued functioning as the

sole state financial institution until April of this year. The transformation of Slovenská sporiteľňa to a joint-stock company at the beginning of this year, was designed to make it a strong commercial bank.

With respect to the conversion of Slovenská sporiteľňa to a commercial bank, the structure of clients was changed and product strategy set as to satisfy new requirements of clients - both individuals and corporations.

The most important changes in deposit policy at Slovenská sporiteľňa may be defined as follows:

- change in the structure of primary crown and forex resources, to satisfy the requirements of the new structure of clients,
- change in the active trade in available funds as a result of a decline in the volume of resources traded on the inter-bank market, compensated by loan issues,
- diversification of resources among the newly established commercial banks.

Concerning overall economic development and the role of Slovenská sporiteľňa in a competitive environment, a policy of substantial diversification and a decrease in typical primary crown funds from individuals appear to be necessary. This development is necessitated by a number of factors; such as conversion of crown savings into forex funds (resulting from the competitive banking environment); conversion of a portion of available resources into new forms of capitalization (resulting from the existence of a capital market); investment of available funds in new small and medium-size businesses.

In addition to these factors, the decline in primary funds was caused by a rise in living costs; greater disparity in the incomes of individuals, related to variation in deposit levels; impact of the 1st wave of voucher privatisation and large privatisation, as well as the anticipated effect of the Act on the deposit insurance.

These factors are expected to greatly influence saving mentality. The inflow of new resources from individuals will slow

down. We also predict conversion of existing deposits in the bank to other banking products, and an outflow of some primary funds to other banks administered by Slovenská sporiteľňa, a.s.

Product policy at our bank, until recently oriented towards its typical clients is now focused on the following:

- maximum activation of traditional products,
- gradual introduction of new crown and forex products, to attract new clients.

As far as the transformation of Slovenská sporiteľňa to a commercial bank is concerned, our current product strategy besides attracting private clients has helped to attract new, important groups of clients.

Our present clients include:

- individuals,
- small and medium-size entrepreneurs,
- specific groups of clients.

Product policy of the bank

Products for private clients

Slovenská sporiteľňa is well known for its wide range of products for private clients, resulting from its long-term role in the market.

This offer was enlarged by services for children and young people, such as special deposits for children, student's saving accounts, and a completely new product - savings book for children and young people.

The issue of certificates of deposits (short-term and long-term) and preparation of a card system for personal accounts, are very important features of our product policy. At present, we arrange on-line ATM connections. There are 158 of them in the market and we expect this number to increase to 230 in the near future. When the work to bring VISA cards

on line is completed, Slovenská sporiteľňa will be ready to offer them to other banks to develop the ATM network in Slovakia.

Products for small and medium-size businesses

This group of clients uses complex credit and deposit services of the Bank in crown and forex areas. In addition to the usual products - administration of current accounts - we offer a range of term deposits. The interest rate depends on the type of deposit selected and its features (term deposit either with or without a possibility of an early withdrawal).

For certain clients Slovenská sporiteľňa has introduced another product - HOME BANKING. This product allows the client to communicate with the Bank and place orders regarding the account without visiting the Bank in person. For clients with larger portfolio we offer more attractive terms as a „CUSTOMER SERVICE“.

Products for specific clients

For selected clients the Bank offers tailor-made products. These clients include RM-SYSTEM Slovakia, system of collections from personal accounts and current accounts, for large companies such as Západoslovenské Energetické Závody.

We also provide specific services to large institutional clients on mutually advantageous terms.

Innovation of forex products

Innovation of forex products is according to international standards of product typology - mainly in payment transfers and prices, set on the international forex market. Contrary to the rules on this market, our environment possesses characteristics at variance with the foreign environment. These features are due to the internal convertibility of Slovak crown, limited access of individuals to forex funds, and last but not least, anonymity of account owners - for example in the case of saving books in foreign currency.

History of forex funds trading in Slovenská sporiteľňa is not long, it dates from 1991, when it offered its first exchange services. Currently, Slovenská sporiteľňa covers 23 per cent of Slovak forex market in liabilities of commercial banks and 58.14 per cent of the Slovak forex market in assets. These figures do not include trade in forex funds on the international markets. These results together with the wide range and quality of forex products comparable with those of typical partners - German and

Austrian banks - strengthen the status of Slovenská sporiteľňa. This fact is considered to be very important at present, when the Bank is going through its conversion to a commercial bank and adopts the services of a typical commercial bank. Advantages of providing both usual deposit services and forex operations were plainly visible in 1993, when Slovenská sporiteľňa was the first bank in the country to introduce a savings book in foreign currency. This product as a conservative way of saving immediately attracted a group of clients and resulted in a 360 per cent increase in forex liabilities of the Bank in 1993. The strategy adopted by Slovenská sporiteľňa, a.s., allowing orientation towards institutional clients, utilized international payment transfers. Initially, the Bank provided payment services such as documentary letters of credit (LC) - both export and import LC's, documentary collections - for export and import, and developed a system of bank guarantees, guaranteeing bills of exchange.

Since July 1, 1993 Slovenská sporiteľňa has been connected to the international payment system S.W.I.F.T., essential for special hedging operations on behalf of clients as a part of the Banks' „CUSTOMER SERVICE“.

The range of products offered by the dealing room of Slovenská sporiteľňa to selected institutional clients is the basis for day-to-day services connected with their regular international trading operations.

As private individuals still form the bulk of clients of Slovenská sporiteľňa, this bank continues to provide thousands of time consuming services in the area of international payments facilities such as regular payments of income or pensions.

Regarding the current profile of Slovenská sporiteľňa, it is difficult to compare turnover and number of products with other banks providing a service to corporate clients.

In addition to accounts in foreign currency, term deposits, and saving books in foreign currencies, Slovenská sporiteľňa as the first bank in Slovakia offers clients international Visa Business and Classic cards. We plan to introduce the Visa Gold card for selected clients.

Active operations

The credit portfolio of Slovenská sporiteľňa in this context consists of deposits in other banks, credits and loans.

Loans granted to the clients of this bank rose to almost 45 per cent of SK 110 billion - the total volume of primary deposits.

Most of these loans include social

loans extended to young married couples for the purchase of apartments. The Bank stopped granting this type of loan in 1991.

After liquidation of differences in interest rate on social loans from the State Budget, this service was replaced by building saving, resulting in the establishment of Prvá stavebná sporiteľňa, a.s. (First Building Savings Bank). This Bank was established in cooperation with German and Austrian building savings banks.

Building saving as a new product of Slovenská sporiteľňa is offered at all branches and sub-branches.

The financing of social loans, minor privatisation together with large consortiums caused a substantial outflow of resources due to the continued involvement of state institutions in decision-making of Slovenská sporiteľňa as a state financial institution.

Currently, the primary concern of Slovenská sporiteľňa as a joint-stock company is the return on investment.

That being so, Slovenská sporiteľňa will continue providing loans mainly to individuals, it will offer new forms of loans - for example loans for the purchase of private apartments, student loans, cash loans.

As far as loans for the group of small and medium-size businesses are concerned, Slovenská sporiteľňa will require their current accounts to be kept at the Bank. Slovenská sporiteľňa will offer both investment and operational loans (in the form of revolving credits).

In addition to complex financing, large institutional clients will be required to have forex collections as a resource of forex funds done through the Bank.

The conversion of the Bank to a joint-stock company required the appointment of new management. Direct management, authority and responsibility of the general manager were replaced by the joint decision making of the Board of Directors.

The responsibility for running individual divisions was transferred to individual directors and members of the Board of Directors.

This change in the system of management was followed by changes in the organizational structure and regulations of the Bank.

In accordance with changes related to the transformation process to a joint-stock company, the new management of Slovenská sporiteľňa is required to implement its policy so that the Bank meets the expectations of shareholders, bank staff and especially its clients.

PRIEMYSELNÁ BANKA, a. s.

Banka, ktorá dnes patrí medzi najväčšie
a najmodernejšie finančné inštitúcie

Poskytujeme:

- korunové a devízové bežné účty, vkladné knižky
- úsporné a termínové vklady
- vkladové certifikáty
- úvery a zmenky
- operácie s cennými papiermi
- tuzemský a zahraničný platobný styk
- zmenárenskú, šekovú a trezorovú službu

Sme lepší, pretože sme iní...

Ústredie: Košice 040 61, B. Němcovej 30/A, tel.: 095/353 26, fax: 095/303 11

Pobočky: Košice 040 61, B. Němcovej 30/A, tel.: 095/326 41, fax: 095/385 10

Prešov 061 48, Duchnovičovo nám. 1, tel.: 091/732 517, fax: 091/725 349, Svät

059 21, Štúrova 101, tel.: 092/569 84, fax: 092/569 82, Žilina 010 01, R. Zaymusa 6,

tel.: 089/649 001, fax: 089/649 006, Bratislava 821 08, Miletičova 5, tel.: 07/207 24 27,

fax: 07/207 24 57, **Expozitúra** Košice 044 54, Areál VSŽ, tel.: 095/732 026, fax: 095/732 106

